

Seurusteluväkivalta ja nuorten toimijuus avun hakemisessa
intersektionaalisena ilmiönä

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Pihla Tuominen

519313

Emilia Seppänen

519303

Turun yliopisto

Sosiaalityö
Sosiaalityö

Sosiaalityö

Toukokuu 2023

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijät: Pihla Tuominen ja Emilia Seppänen

Otsikko: Seurusteluväkivalta ja nuorten toimijuus avun hakemisessa intersektionaalisena ilmiönä

Ohjaaja: Tuula Kaitsaari

Sivumäärä: 72 s., 5 liites.

Toukokuu 2023

Tutkimme intersektionaalisuuden eri piirteiden vaikutusta seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten avun hakemisessa sekä heidän näkemyksiään avun hakemista helpottavista tekijöistä. Nuorten väliseen väkivaltaan on keskitytty tutkimuksessa ylipäättään vähän. Seurusteluväkivaltaa käsittelevän aiemman tutkimuksen mukaan kyse on kuitenkin yleisestä ja usein myös pitkäkestoisesta ilmiöstä, johon haettu apu on vähäistä. Seurusteluväkivallasta yksilölle ja yhteiskunnalle koituvat seuraukset ovat kalliita, joten väkivaltaan puuttuminen varhaisessa vaiheessa on niiden ehkäisemisen kannalta tärkeää.

Keräsimme aineiston sosiaalisen median kanavissa jaetulla puolistrukturoidulla verkkokyselylomakkeella, joka oli suunnattu 18–29-vuotiaille seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille. Aineisto käsittää 34 vastausta, joiden analysoinnissa hyödynsimme laadullista sisällönanalyysia. Avun hakeminen kuvautuu tutkimuksessa toimijuus -käsitteen kautta. Käytämme teoreettisena lähestymistapana Jyrki Jyrkämän rakentamaa toiminnan modaliteetti -mallia, jota apuna käyttäen selvitämme intersektionaalisuuden eri piirteiden vaikutusta nuorten avun hakemiseen. Lisäksi tuotamme tietoa avun hakemista nuorten näkökulmasta helpottavista tekijöistä.

Tulosten mukaan ikä, sukupuoli ja etninen suuntautuminen vaikuttavat eri tavoin seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten toimijuuteen apua haettaessa. Tärkeitä ikään kytkeytyviä tekijöitä ovat avun hakemiseen liittyvä pelko ja häpeä sekä seurusteluväkivaltaa koskevan tiedeon puute. Sukupuoli vaikuttaa nuorten toimijuuteen perinteisten sukupuoliin liitettyjen odotusten sekä eri sukupuolille ominaisten piirteiden kautta. Etnisyyden vaikutus toimijuuteen konkretisoituu puolestaan kulttuuriin liittyvien sääntöjen ja rajoitusten kautta.

Suurin osa nuorista kertoi toivoneensa apua kokemaansa väkivaltaan, mutta vain 30 prosenttia heistä oli hakeutunut avun piiriin. Nuorten pitivät seurusteluväkivaltaan kohdistuvien asenteiden muutosta sekä heille suunnattujen matalan kynnyksen palveluiden kehittämistä tärkeinä avun hakemista helpottavina tekijöinä. Nämä näkemykset on syytä ottaa huomioon seurusteluväkivaltaa ehkäiseviä keinoja pohdittaessa.

Avainsanat: Seurusteluväkivalta, toimijuus, modaliteettimalli, intersektionaalisuus

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Seurusteluväkivalta.....	6
2.1 Seurusteluväkivalta ja parisuhdeväkivalta.....	6
2.2 Seurusteluväkivallan muodot ja niiden yleisyys.....	9
2.3 Seurusteluväkivallan vaikutukset.....	13
3. Toimijuus ja intersektionaalisuus avun hakemisessa.....	17
3.1 Näkökulmia toimijuuteen.....	17
3.2 Toimijuuden modaliteettimalli.....	20
3.3 Avun hakeminen ja toimijuus intersektionaalisena ilmiönä.....	23
4. Tutkimusasetelma.....	28
4.1 Tutkimustehtävän ja -kysymysten määrittely.....	28
4.2 Aineiston kuvaus ja keruu.....	28
4.3 Analyysimenetelmä ja analyysin eteneminen.....	30
4.4. Tutkimuksen eettisyys.....	33
5. Tulokset.....	36
5.1 Seurusteluväkivalta nuorten kokemana.....	36
5.2 Seurusteluväkivaltaan haettu apu.....	39
5.3 Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät.....	42
5.3.1 Psykkiset ja fyysiset kyvyt.....	42
5.3.2 Tiedot ja taidot.....	44
5.3.3 Tunteet ja arvot.....	46
5.3.4 Rajoitteet ja mahdollisuudet.....	48
5.4 Avun hakemisen helpottaminen.....	53
5.4.1 Ulkopuolisten vakavampi suhtautuminen.....	54
5.4.2 Tietoisuuden lisääminen ja matalan kynnyksen apu.....	56
6. Johtopäätökset ja pohdinta.....	59
Lähteet.....	64
Liitteet.....	74
Liite 1. Seurusteluväkivaltakysely 18–29-vuotiaille	

1. Johdanto

Maailman terveysjärjestö eli World Health Organisation (2002) on määritellyt väkivallan fyysisen voiman tai vallan tahananomaiseksi käytöksi, joka kohdistuu yksilöön itseensä, toiseen yksilöön tai johonkin ihmisryhmään ja voi johtaa psyykkisiin ja fyysisiin haittoihin, perustarpeiden laiminlyömiseen, kehityksen vaarantumiseen ja pahimmassa tapauksessa kuolemaan. Seurusteluväkivallalla tarkoitetaan nuorten välisissä parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa (Bildjuschkin ym. 2019, 7). Ilmiötä kuvataan kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa käsitteellä ”dating violence”, joka erottaa sen avo- ja aviopuolisoiden välisestä parisuhdeväkivallasta siten, että suhteen osapuolet eivät asu yhdessä (Salmi 2009, 123). Tässä tutkielmassa tarkastelemme intersektionaalisuuden vaikutusta seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten avun hakemiseen. Intersektionaalisuudella viitataan yksilön eri ominaisuuksien moniperustaisuuteen (Collins & Bilge 2016). Haluamme tuottaa tietoa siitä, arvioivatko seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret ikänsä, sukupuolensa, etnisyytensä tai seksuaalisen suuntautumisen vaikutaneen avun hakemiseen omalla kohdallaan. Lisäksi selvitämme, miten avun hakemista voitaisiin heidän näkökulmastaan helpottaa.

Nuorten välinen väkivalta on jäänyt tutkimuksessa sekä julkisessa keskustelussa aikuisten välisen ja aikuisten nuoriin kohdistaman väkivallan varjoon. Lapsiasiainvaltuutettu Elina Pekkarinen tuo esiin vuoden 2020 vuosikertomuksessa, että Suomessa on kyetty vähentämään aikuisten lapsiin kohdistamaa väkivaltaa, mutta lasten väliseen väkivaltaan kiinnitetään edelleen vähemmän huomiota. Esimerkiksi seurusteluväkivalta ja sisarusten välinen väkivalta ovat jääneet lähes kokonaan huomiotta. (Pekkarinen & Miettinen 2021, 6.) Tämän tutkielman tarkoituksena on täyttää nuorten väliseen väkivaltaan liittyvää tutkimuksellista aukkoa ja tuottaa tietoa 18–29-vuotiaiden nuorten kokemasta seurusteluväkivallasta ja avun hakemisesta. Nuorten seurustelusuhteissa kokeman väkivallan tutkiminen on tärkeää, jotta väkivaltaa opitaan tunnistamaan paremmin ja siitä aiheutuvia haitallisia seurauksia voidaan ehkäistä.

Seurustelusuhhteissa tapahtuva väkivalta ei ole marginaalinen ilmiö, sillä esimerkiksi 45 prosenttia 16–17-vuotiaista joskus parisuhteessa olleista tytöistä on kokenut parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa (Siltala ym. 2022, 74). Kansainvälisessä tutkimuksessa ollaan saatu viitteitä siitä, että seurusteluväkivalta on yleisintä henkilön ollessa 20-vuotias (ks. Johnson, Giordano, Manning ja Longmore 2004, 717). Myös Ensi- ja turvakotiliiton teettämässä kyselytutkimuksen (Kovanen 2019, 10) mukaan suomalaiset nuoret kokevat seurusteluväkivaltaa tyypillisimmin 19–21-vuotiaana. Lähes viidennes kyselyyn vastanneista oli kokenut seurusteluväkivaltaa jo 15-vuotiaana ja noin 40 prosenttia oli ollut väkivaltaisessa parisuhteessa yli kaksi vuotta. (Kovanen 2019, 10–12.) Sen lisäksi, että seurusteluväkivalta koskettaa erittäin nuoria henkilöitä, se voi olla luonteeltaan pitkäkestoista. Kun väkivalta kestää pitkään, riski haitallisiin seurauksiin kasvaa.

Myös seurusteluväkivaltaan haettu apu on nuorten keskuudessa vähäistä. Kovanen (2019, 40) tutkimuksen mukaan lähes puolet nuorista ei ole hakenut apua kokemaansa tai käyttämänsä väkivaltaan. Tilanne on siis samankaltainen kuin aikuisten keskuudessa: vain neljännes edellisen 12 kuukauden aikana parisuhdeväkivaltaa kokeneista suomalaisista aikuisista oli kertonut väkivallasta auttavalle taholle, kuten terveydenhuollolle, väkivallan uhrien auttamiseen erikoistuneelle palvelulle tai poliisille (Siltala ym. 2022, 78). Koska avun hakemattomuus hankaloittaa väkivallan ehkäisyä ja pahentaa sen seurauksia, haluamme tässä tutkielmassa tuottaa tietoa avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä. Keräsimme aineiston seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille suunnatun kyselyn avulla, sillä pidämme heidän oman äänensä kuulumista keskeisenä.

Seurusteluväkivaltaan liittyvää avun hakemista on mahdollista tarkastella toimijuuden näkökulmasta. Toimijuudella viitataan yleisesti yksilön tai yhteisön mahdollisuuteen toimia haluamallaan tavalla, mutta tutkimuksen piirissä se voidaan käsitteellistää monin eri tavoin (Hokkanen 2013, 60). Valitsimme tutkimuksemme tarkastelunäkökulmaksi Jyrki Jyrkämän (2008) kehittämän toimijuuden modaliteettimallin. Malli rakentuu toimijuuden eri osa-alueita kuvaavista modaliteeteista, joita havainnoimalla voidaan ymmärtää ihmisen elämäntilannetta ja toimintaa suhteessa hänen ympäristöönsä.

Modaliteetit toimivat tutkielmassamme avun hakemista kuvaavina tarkastelunäkökulmina ja intersektionaalisuuden piirteet niihin vaikuttavina tekijöinä. Selvitämme toiminnan modaliteettien avulla, miten intersektionaalisuuden eri piirteet ovat vaikuttaneet seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten avun hakemiseen.

Aloitamme tutkielman teoreettisen viitekehyksen määrittämisestä. Kerromme seurusteluväkivallasta ilmiönä ja vertaamme sitä aikuisten kokemaan parisuhdeväkivaltaan. Lisäksi kuvaamme seurusteluväkivallan eri muotoja ja niiden yleisyyttä sekä seurusteluväkivallasta yksilölle ja yhteiskunnalle aiheutuvia seurauksia. Tämän jälkeen tuomme esiin erilaisia toimijuusnäkökulmia ja esittelemme tutkielmassa käyttämämme toiminnan modaliteettimallin. Esittelemme myös avun hakemista ja toimijuutta intersektionaalisena ilmiönä käsittelevää aiempaa tutkimusta. Tutkimusasetelmaluvussa kerromme tarkemmin tutkimuksen lähtökohdista. Kuvaamme tutkimustehtävän ja täsmennämme tutkimuskysymykset. Kerromme aineistostamme ja sen keräämisestä ja kuvaamme aineiston analyysin etenemistä. Tuomme lisäksi esiin tutkimuksen eettisyyteen liittyviä huomioita. Tutkimusasetelmaluvun jälkeen analysoimme keräämäämme aineistoa ja esitämme tutkimustulokset. Johtopäätösluvussa vedämme tutkimustulokset yhteen ja tarkastelemme niitä laajemmin yhteiskunnallisesta perspektiivistä.

2. Seurusteluväkivalta

2.1 Seurusteluväkivalta ja parisuhdeväkivalta

Seurustelu- ja parisuhdeväkivalta ovat osa lähisuhdeväkivaltaa, jossa väkivallan kohteena on tekijälle läheinen henkilö, kuten puoliso, lapsi, sisarus tai seurustelukumppani (Siltala ym. 2022, 12). Parisuhdeväkivallassa väkivallan osapuolet ovat tai ovat aiemmin olleet keskenään suhteessa (Pietiläinen, Keski-Petäjä, Lipasti & Anttila 2022, 5). Sillä viitataan kaikkeen sellaiseen käytökseen, joka aiheuttaa parisuhteen osapuolille fyysistä, henkistä tai seksuaalista vahinkoa (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 109). Seurusteluväkivalta kytkeytyy osaksi laajempaa parisuhdeväkivallan ilmiötä (Salmi 2009, 123). Termi mielletään usein nuoria koskevaksi, mutta sillä voidaan tarkoittaa kaikenikäisten seurustelevien parien kokemaa väkivaltaa. Seurusteluväkivaltaa koskevan tutkimuksen kohteena ovat kuitenkin olleet etusijassa 15–25-vuotiaat nuoret. (Niemi 2010,4.)

Parisuhdeväkivallan muodot ovat moninaisia ja niitä käytetään usein samanaikaisesti: samassa parisuhteessa esiintyy siis tavallisesti sekä psyykkistä, fyysistä että seksuaalista väkivaltaa (Krug ym. 2005, 109). Nuorten seurustelusuhteisiin liittyvä väkivalta ei ole tavallisesti yhtä moniulotteista kuin aikuisten parisuhteissa. Esimerkiksi taloudellinen alistaminen ja vakava sosiaalinen eristäminen ovat harvinaisempia nuorten välisissä seurustelusuhteissa. Myöskään pitkään jatkuvaa vakavaa väkivaltaa ei ilmene samalla tavalla kuin aikuisten suhteissa. (Salmi 2009, 152-153.) Kuitenkin myös nuorten seurustelusuhteissa tekijä käyttää tyypillisesti samanaikaisesti useita erilaisia hallitsemisen ja satuttamisen muotoja (Kovanen 2019, 16-17).

Parisuhdeväkivalta on yksi yleisimmistä naisten kohtaamista väkivallan muodoista ja aikuisten välisessä parisuhdeväkivallassa väkivalta kohdistuu huomattavasti useammin naisiin kuin miehiin (Krug ym. 2005, 109; Siltala ym. 2022, 83). Parisuhdeväkivallan yleisyydestä kertoo se, että Euroopan unionin alueella jopa 25,4 % joskus parisuhteessa olleista naisista (15-vuotiaat ja sitä vanhemmat) on kokenut parisuhdeväkivaltaa joskus elämänsä aikana (WHO 2020). Ilmiö on erityisen näkyvä Suomessa, sillä Euroopan unionin perusoikeusviraston vuonna 2014 teettämän

tutkimuksen mukaan suomalaiset naiset kokevat merkittävästi enemmän väkivaltaa kuin Euroopan union alueella asuvat naiset keskimäärin (FRA 2014). Myös seurusteluväkivallassa vakavimmat väkivallanteot ja vakavimmat sen seurauksena syntyneet vammat kohdistuvat tyttöihin (Kovanen 2019, 16–17). On kuitenkin löydetty viitteitä siitä, että seurustelusuhteissa tytöt voivat olla poikia väkivaltaisempia (Purjo 2010, 23). Tyttöjen on esimerkiksi havaittu turvautuvan seurustelusuhteissa fyysiseen väkivaltaan poikia useammin (Josephson & Proulx 2008, 204). Myös asenteissa väkivaltaa kohtaan on havaittu sukupuolten välisiä eroja: suomalaisessa tutkimuksessa 61 % tytöistä ja 97 % pojista ei hyväksynyt väkivallan käyttöä lainkaan seurustelusuhteessa (Gjerstad 2010, 96).

Parisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja raaistuu ajan myötä. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen mukaan parisuhdeväkivalta on toistuvaa etenkin silloin kun se kohdistuu naisiin (Pietiläinen 2022, 4-5). Poliisin vastaanottamat rikosilmoitukset osoittavat myös varsinkin tyttöihin kohdistuvan seurusteluväkivallan olevan jatkuvaa. Rikosilmoitusten mukaan yhdeksässä kymmenestä tapauksesta väkivallan uhrina on ollut tyttö. Lisäksi puolet 15–17-vuotiaina väkivaltaa kokeneista ja siitä rikosilmoituksen tehneistä tytöistä ilmoitti väkivallan olevan toistuvaa. Kaikissa ilmoituksissa, joissa mainittiin nuoriin naisiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta, esiintyi myös toistuvaa fyysistä väkivaltaa. Väkivalta näyttää siis olevan useammin toistuvaa silloin, kun sen uhrina on tyttö. (Isotalo 2017.)

Väkivaltaisesta suhteesta irtautuminen on usein prosessi, jonka aikana väkivallan uhri lähtee ja palaa suhteeseen useita kertoja ennen lopullista eroa. Tavallisesti uhri kieltää tapahtuneen ja syyttää siitä itseään ennen kuin ymmärtää todellisen tilanteen. (Krug ym. 2005, 18.) Asian kieltäminen ja itsensä syyllistämisen lisäksi suhteesta lähtemistä vaikeuttavat monet muut asiat. Ensinnäkin pitkään jatkunut väkivalta vaikuttaa negatiivisesti sekä uhrin itsetuntoon että päätös- ja toimintakykyyn. Vähentyneet voimavarat ja epäonnistuneesta suhteesta koituva häpeä vaikeuttavat usein avun hakemista. Usein uhri pelkää myös eron vaikutuksia puolisoon tai lapsiin. Huolta voi herättää esimerkiksi perhesuhteiden rikkoutuminen eron myötä. Myös riippuvuus toista kohtaan pidättelee suhteessa: riippuvuus voi olla kiintymyksen lisäksi esimerkiksi

taloudellista, jolloin uhri pelkää eron vaikutusta omaisuuteensa tai taloudelliseen asemaansa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018, 15; Göy 2022, 21-24.)

Väkivaltaisesta suhteesta lähtemisen voidaan ajatella olevan nuorille aikuisia helpompaa. Tämä perustuu osittain käsitykseen siitä, että aikuisten suhteet ovat nuorten suhteita tiiviimpiä: ne ovat tavallisesti pidempiä ja niihin kuuluu yhteisiä lapsia tai omaisuutta toisin kuin nuorten seurustelusuhteisiin. (Salmi 2009, 152-153) On kuitenkin tutkittu, että väkivaltaisesta suhteesta irrottautuminen on myös nuorille vaikeaa. Ensi- ja turvakotien liiton verkkokyselyyn vastanneista 15–29-vuotiaista nuorista noin 40 prosenttia kertoi eläneensä väkivaltaisessa suhteessa yli kaksi vuotta (Kovanen 2019, 12).

Seurusteluväkivalta eroaa parisuhdeväkivallasta siten, etteivät nuorten emotionaaliset ja kognitiiviset taidot ole vielä täysin kehittyneet. Näin ollen nuoret eivät välttämättä hahmota, mikä on seurustelusuhteessa sopivaa ja sallittua. (Bildjuschkin ym. 2019, 7.) Esimerkiksi seurustelusuhteissa esiintyvä aggressiivinen käytös ja suhteen osapuolten sitä koskevat tulkinnat ovat luultavasti erilaisia aikuisten ja nuorten välisissä seurustelusuhteissa. Tämä ilmenee esimerkiksi siten, että nuori ei välttämättä kykene tunnistamaan fyysisen loukkaamattomuutensa rajoja samalla tavalla kuin aikuinen. Vähäinen kokemus parisuhteista voi johtaa siihen, että nuori ajattelee konfliktitilanteisiin sisältyvän fyysisen riitelyn kuuluvan parisuhteisiin. Toisen aggressiivinen käytös voidaan myös tulkita nuorten keskuudessa rakkauden osoitukseksi. Nämä tekijät voivat selittää sitä, miksi nuoret jäävät väkivaltaiseen suhteeseen. (Niemi 2011, 26.)

Ruotsissa työskenteleville sosiaalityöntekijöille suunnatussa haastattelututkimuksessa nousi esiin, että haastatellut pitivät nuorten kokemaa seurusteluväkivaltaa yhtä vakavana kuin aikuisten kokemaa parisuhdeväkivaltaa. Haastateltujen mukaan ymmärrys aikuisten kokemasta parisuhdeväkivallasta ei riitä ymmärtämään nuorten kokemaa seurusteluväkivaltaa. On olemassa riski, että seurusteluväkivaltaa ei nähdä samanarvoisena kuin parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa niin teorian kuin käytännönkään tasolla. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat teini-ikäiset tytöt, jotka sekä iän että sukupuolen puolesta ovat alisteisessa asemassa väkivallan kokemisen

suhteen. On myös tärkeä huomioida niiden nuorten alisteinen asema, jotka eivät vastaa sukupuoliin liitettyjä odotuksia. Esimerkiksi väkivaltaa toteuttavat tytöt ja uhrin asemassa olevat pojat saattavat kärsiä huonommasta palvelujen laadusta. (Högström Tagesson & Gallo 2022, 341, 344, 345.) Voidaan siten päätellä, että vaikka seurusteluväkivalta on osa parisuhdeväkivaltaa, sitä on syytä tarkastella erillisenä ilmiönä. Seurusteluväkivallan piirteet eroavat osittain parisuhdeväkivallasta, minkä vuoksi ammattilaisten ymmärrystä ilmiöstä on tärkeä lisätä.

2.2 Seurusteluväkivallan muodot ja niiden yleisyys

Lähisuhdeväkivallan muodot jaetaan usein kolmeen pääkategoriaan, jotka ovat fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen väkivalta. Fyysiseen väkivaltaan sisältyvät fyysiset väkivallan teot, kuten lyöminen, potkiminen, läimäyttäminen ja hakkaaminen. Psyykkiseen väkivaltaan kuuluvat esimerkiksi toisen nöyryyttäminen, vähättely ja pelottelu. Seksuaalinen väkivalta pitää sisällään muun muassa sukupuoliyhteyden pakottamisen ja muita seksuaalisen pakottamisen muotoja. Väkivallan eri muodot kytkeytyvät usein vahvasti toisiinsa, sillä fyysiseen väkivaltaan liittyy tyypillisesti psyykkistä väkivaltaa ja jossain määrin myös seksuaalisen väkivallan tekoja. (Krug ym. 2005, 109, 111, 112.) Muita mahdollisia lähisuhdeväkivallan muotoja ovat taloudellinen väkivalta kuten rahan käytön kontrollointi, eron jälkeinen vainoaminen, sosiaalisessa mediassa tapahtuva digitaalinen väkivalta ja uskonnollinen väkivalta (Kovanen 2019, 26). Myös kunniaan liittyvä väkivalta on yksi lähisuhdeväkivallan muoto, joka kytkeytyy voimakkaasti yhteisöllisyyteen. Väkivaltaa käytetään tilanteissa, joissa yksilön epäillään loukanneen seksuaalimoraaliin liittyviä kunniasääntöjä ja aiheuttaneen häpeää omalle yhteisölleen. (Tammisalo-Savolainen 2009, 333; Grans 2017, 156.)

Nuorten seurustelusuhteissa väkivallan muodot ovat moninaisia kuten muussakin lähisuhdeväkivallassa (Kovanen 2019, 16). Siltalan ym. (2022, 74) kyselyssä henkinen eli psyykinen väkivalta osoittautui yleisimmäksi seurusteluväkivallan muodoksi ja sitä oli kokenut noin 40 prosenttia 16–17-vuotiaista seurustelusuhteessa olleista tytöistä. Useampi kuin joka kymmenes oli kyselyn perustella kokenut kumppanin tekemää fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Vainoa oli kokenut viisi prosenttia vastaajista.

Euroopan unionin perusoikeusviraston laatiman kyselyn mukaan kolmasosa 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista on kokenut elämänsä aikana fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa täytettyään 15 vuotta. Viimeisen vuoden aikana viisi prosenttia suomalaisista naisista on kokenut nykyisen tai kumppanin tekemää fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa edellisen vuoden aikana. Naisiin kohdistuva henkinen väkivalta on myös osoittautunut yleiseksi. (FRA 2014.) Tutkimukset antavat viitteitä siitä, että väkivallan muodot ja niiden yleisyys ovat nuorten seurustelusuhteissa melko samankaltaisia kuin aikuisten parisuhteissa.

Kovasen (2019, 22–23) verkkokyselyssä tarkastellaan henkisen väkivallan muotojen yleisyyttä 1529 vuotiaiden seurustelusuhteissa. Kyselyyn vastanneista henkistä väkivaltaa kokeneista nuorista 83 prosenttia oli kokenut haukkumista ja nimittelyä, 67 prosenttia oli pelottelua ja 65 prosenttia pakottamista tai painostamista sellaiseen, mitä ei halua tehdä. Vain neljä prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista kertoo, ettei ole käyttänyt tai kokenut henkistä väkivaltaa seurustelusuhteessa. Muita usein koettuja henkisen väkivallan muotoja ovat muun muassa ulkonäköön puuttuminen, eristäminen perheestä tai ystävistä, väkivallalla uhkaaminen ja liikkumisen estäminen. Salmen (2009, 137) teettämässä 15–16-vuotiaille suunnatussa kyselytutkimuksessa lähes puolet tutkimushetkellä seurustelleista nuorista kertoi, ettei heidän seurustelukumppaninsa halunnut vastaajan puhuvan muille tytöille tai pojille. Noin kymmenen prosenttia ilmoitti kumppanin puhuneen hänestä loukkaavasti ystävilleen ja lähes kymmenen prosenttia koki kumppanin nimitelleen häntä lannistaakseen ja nöyryyttääkseen.

Fyysisen väkivallan tyypillisimpinä muotoina osoittautuivat Kovasen (2019, 24) seurusteluväkivaltaa kartoittaneessa kyselyssä töniminen (62 %), vaatteista repiminen (48 %), heittäminen seinää vasten (43 %), lyöminen avokämменellä (43 %) ja hiuksista repiminen (42 %). Kuristamista vastaajista oli kokenut 40 prosenttia ja nyrkillä lyömistä yli kolmannes. Kyselyyn vastanneista nuorista noin 20 prosenttia kertoo, ettei ole käyttänyt tai kokenut fyysistä väkivaltaa. Josephson ja Proulxin (2008, 194) tutkimukseen osallistuneista 138 nuoresta noin kolmannes oli kokenut fyysistä väkivaltaa parisuhteessa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että pojat ovat useammin fyysisen

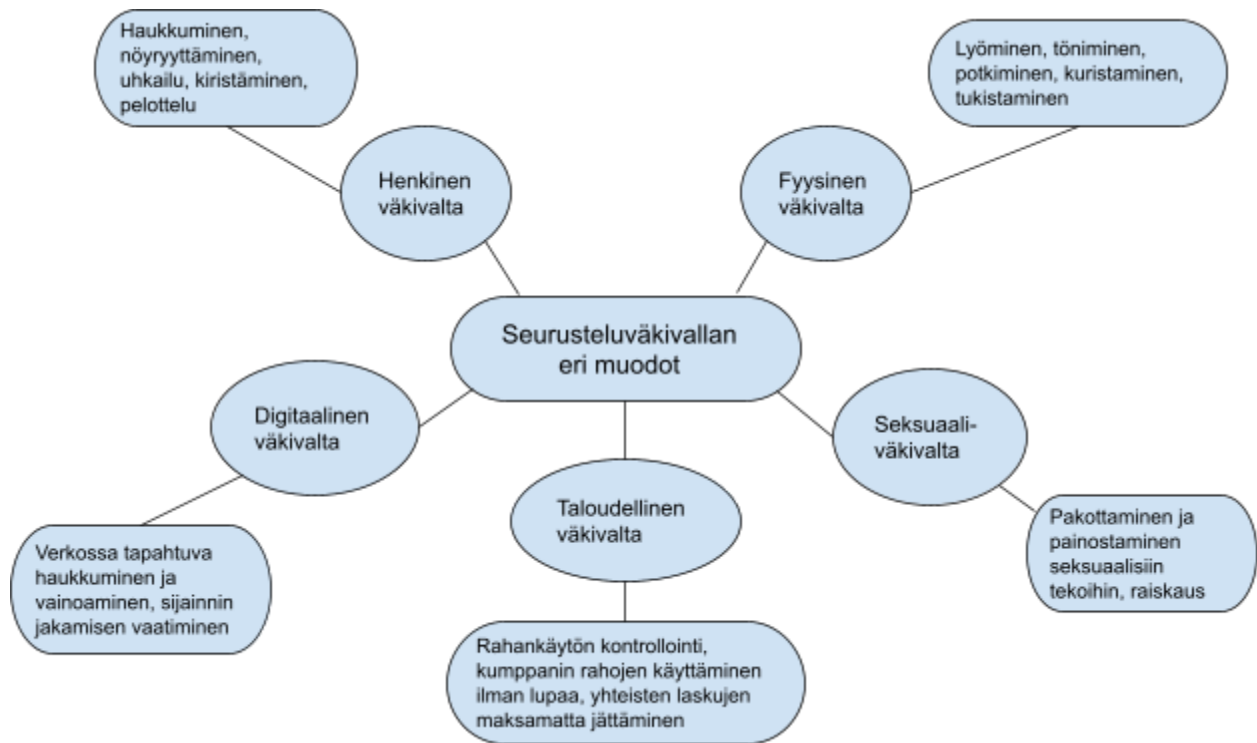
väkivallan kohteina kuin tytöt. Tytöt turvautuvat fyysiseen väkivaltaan poikia useammin parisuhteessa, kun taas pojat käyttävät enemmän fyysistä väkivaltaa ystäviään kohtaan kuin tytöt. Myös Salmen (2009, 138) tutkimus tukee tätä havaintoa. Tutkijoiden mukaan tähän voi vaikuttaa se, että sekä tytöt että pojat näkevät pojat vähemmän herkkinä ja sinnikkäämpinä, minkä vuoksi he saattavat kestää paremmin fyysistä väkivaltaa (Proulx 2008,194). Myös käsitys siitä, että ”tyttöjä ei saa lyödä”, on juurtunut vahvasti yhteiskuntaamme. Yhtä vahvaa käsitystä pojista ei ole, vaan tytöillä saattaa olla käsitys siitä, että poikia voi lyödä, koska heitä ei satu samalla tavalla kuin tyttöjä. (Karjalainen 2010, 34.) Viitteitä tästä antaa myös suomalaisille nuorille suunnattu kyselytutkimus, jonka mukaan lähes 90 prosenttia pojista ei pitänyt tytön lyömistä koskaan hyväksyttävänä, mutta vain 30 prosenttia tytöistä oli sitä mieltä, että pojan lyöminen ei ole koskaan hyväksyttävää (Gjerstad 2010, 96).

Seksuaaliväkivallan yleisyyden tutkiminen on haastavaa, sillä saatavilla olevat tiedot ovat usein niukkoja ja useat seksuaaliväkivallan teot jäävät ilmoittamatta poliisille häpeän tai pelon vuoksi. Eräässä yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa saatiin selville, että lähes 15 prosenttia yli 17-vuotiaista yhdysvaltalaisista naisista oli tullut joskus raiskatuksi elämänsä aikana. (Krug ym. 2005, 171–172.) Kovasen kyselytutkimuksessa (2019, 25) kartoitettiin suomalaisten nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa seksuaaliväkivaltaa. 60 prosenttia niistä nuorista, jotka olivat kokeneet seksuaaliväkivaltaa, olivat kokeneet painostamista tai pakottamista sellaisiin seksuaalisiin tekoihin, joita eivät olisi halunneet tehdä. Joka neljäs nuorista oli raiskattu seurustelusuhteessa ja yhtä iso osa oli kokenut seksuaalista ahdistelua. 30 prosenttia kyselyyn vastanneista ei ollut kokenut tai käyttänyt seksuaaliväkivaltaa seurustelusuhteessa. Näiden tutkimusten valossa voidaan todeta, ettei seksuaaliväkivalta ole marginaalinen ilmiö. Erityisen huolestuttavaa on se, kuinka moni nuori on kokenut vakavaa seksuaaliväkivaltaa, kuten tullut raiskatuksi.

Muiden väkivallan muotojen yleisyyttä on myös tutkittu Kovasen teettämässä verkkokyselyssä. 66 prosenttia kyselyyn vastanneista oli kokenut eron jälkeistä vainoamista, lähes puolet taloudellista väkivaltaa kuten rahankäytön kontrollointia, 47 prosenttia sosiaalisen median sisältöjen kontrollointia, reilu 40 prosenttia ahdistavaa

seuraamista ja kommentointia sosiaalisen median kanavissa ja 10 prosenttia uskonnollista väkivaltaa. (Kovanen 2019, 26.) Eron jälkeinen vaino, taloudellinen väkivalta sekä digitaalinen väkivalta osoittautuvat siten myös yleiseksi seurusteluväkivallan muodoiksi. Taloudellinen väkivalta voi olla esimerkiksi kumppanin rahojen käyttämistä ilman lupaa tai yhteisten laskujen maksamatta jättämistä (Martin & Younger-Lewis 1997, 1558).

Digitaalinen väkivalta tarkoittaa väkivaltaa, jossa väkivalta, vaino tai seksuaalinen häirintä tapahtuu digitaalisten välineiden, kuten älypuhelimien tai tietokoneiden välityksellä. Väkivalta voi olla verkossa tapahtuvaa haukkumista, vainoamista ja toisen nolaamista ja siihen sisältyy myös nykyisen tai entisen kumppanin tekemisten kontrollointi esimerkiksi velvoittamalla toista olemaan tavoitettavissa tai jakamaan oma sijainti vastentahtoisesti. (Ruuskanen 2020, 39.) Euroopan unionin perusoikeusvirasto teetti verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä tutkimuksen vuonna 2014. Tutkimuksessa selvisi, että noin 10 prosenttia tutkimukseen vastanneista Euroopan unionin alueella asuvista naisista oli kokenut seksuaalista häirintää verkossa 15 vuotta täyttämisen jälkeen. Seksuaalinen häirintä verkossa oli sitä yleisempää, mitä nuorempiin naisiin se kohdistui. (FRA 2014.) Alla olevaan kuvioon (Kuvio 1) olemme koonneet aiemmissa tutkimuksissa esiintyneet seurusteluväkivallan yleisimmät muodot. Olemme myös tuoneet kuviossa esiin, miten eri väkivallan muodot tavallisesti ilmenevät.

Kuvio 1. Seurusteluväkivallan eri muodot ja esimerkkejä väkivallan ilmenemismuodoista

Kuten Kuviossa 1 ilmenee, seurusteluväkivallan muotoja on useita ja niiden ilmenemistavat voivat olla hyvin erilaisia. Väkivallan muodot voivat kuitenkin kytkeytyä vahvasti toisiinsa, sillä esimerkiksi verkossa tapahtuva kontrollointi voidaan nähdä myös osana henkistä väkivaltaa. Kuten luvun alussa totesimme, väkivallan eri muodot ilmenevät usein samanaikaisesti. Tämän vuoksi väkivallan vaikutukset voivat näkyä useilla yksilön elämänalueilla. Seuraavassa alaluvussa tarkastelemme sitä, miten seurusteluväkivalta vaikuttaa yksilön terveyteen ja kehitykseen sekä millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia sillä on.

2.3 Seurusteluväkivallan vaikutukset

Väkivalta aiheuttaa välitöntä psyykkistä ja fyysistä vahinkoa, mutta usein sillä on myös kauaskantoisia seurauksia (WHO 2020). Parisuhdeväkivallasta uhrin terveydelle aiheutuneet haitat vaihtelevat aina lievistä psyykkisistä ja fyysistä vaurioista jopa kuolemaan (Karakurt, Patel, Whiting & Koyuturk 2016). Lähisuhdeväkivalta on erityisen haavoittavaa, sillä väkivallan tekijä on uhrille läheinen henkilö. Läheisen ihmissuhteen

muodostaminen edellyttää, että ihminen kokee suhteen turvalliseksi ja vastavuoroiseksi. Väkivallan tekijän ja uhrin välille on siis muodostunut erityinen tunneside. Läheisen toimesta koettu väkivalta ikään kuin rikkoo suhteeseen liitetyn turvallisuuden tunteen aiheuttaen emotionaalisen trauman. Suhteen läheisyys johtaa usein myös siihen, ettei uhri tunnista kokevansa väkivaltaa. (Ogden, Minton & Pain 2006, 43, 46.)

Parisuhdeväkivalta on vahvasti yhteydessä erilaisiin mielenterveysongelmiin (Chandan ym. 2012; Karakurt ym. 2016). Chandan ym. (2019) tutkimuksen mukaan noin puolet parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista kärsii vähintään yhdestä mielesterveysongelmasta kun taas naisilla, jotka eivät olleet olleet väkivaltaisessa suhteessa vastaava luku oli 24 prosenttia. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden yleisimmät mielenterveysongelmat ovat tutkimuksen mukaan masennus (40,6 %) sekä ahdistus (20,1 %). Myös Nathansonin ym. (2012) mukaan suurin osa parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista täyttää jonkin mielenterveysongelman diagnostiset kriteerit. Tutkimukseen osallistuneista naisista 57 prosentilla oli todettu posttraumaattinen stressihäiriö ja 56 prosentilla masennus. Lisäksi 18 prosenttia naisista täytti alkoholi- ja 6 prosenttia huumeriippuvuuden kriteerit. Myös Karakurtin ym. (2016) tutkimus on linjassa edellä mainittujen tutkimusten kanssa. Tutkimuksen mukaan myös itsemurhat ovat parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten joukossa yleisempiä kuin sitä kokemattomilla.

Parisuhdeväkivallan on todettu myös vaikuttavan negatiivisesti uhrin fyysiseen terveyteen. Fyysiseen terveyteen kohdistuvat haitat näkyvät sekä akuutteina vammoina että kroonisina kiputiloina. Parisuhdeväkivallan uhrien on todettu saavan eniten vammoja pään, kasvojen ja kaulan alueelle. (Karakurt ym. 2016; Plichta 2004, 1302-1303) Näin ollen esimerkiksi traumaattisen aivovamman riski on suuri: tutkimusten mukaan sen yleisyys vaihtelee ensiapuun hakeutuvien parisuhdeväkivallan uhrien keskuudessa 30–70 prosentin välillä (Kwako, Glass, Campbell, Melvin, Barr & Gill 2011). Pään alueelle kohdistuvat iskut johtavat tavallisesti erilaisiin neurologisiin haittoihin kuten huimaukseen tai puhevaikeuksiin (Plichta 2004). Yleisimmät parisuhdeväkivallasta johtuvat fyysiset vammat ovat kuitenkin pehmytkudosvaurioita kuten mustelmia, hankaumia tai haavoja (Sheridan & Nash 2007; Karakurt ym. 2016).

Kroonisista kiputiloista esimerkiksi neurologisten sairauksien, ruuansulatuskanavan häiriöiden, päänsäryn, nivelkipujen on todettu olevan yleisiä parisuhdeväkivaltaa kokeneilla (Karakurt ym. 2016; Plichta 2004). Parisuhdeväkivalta voi selittää kroonisten kiputilojen syntymistä monella eri tavalla. Fysiologiset muutokset liittyvät kuitenkin usein väkivallasta johtuviin psyykkisiin ongelmiin: esimerkiksi posttraumaattinen stressihäiriö aiheuttaa muutoksia uhrin autonomisessa hermostossa sekä endokriinisessa järjestelmässä, mikä voi puolestaan heikentää immuunijärjestelmän toimintaa ja johtaa sitä kautta erilaisiin fyysisiin oireisiin. On myös osoitettu, että parisuhdeväkivallan kokemista ennakoivalla emotionaalisella ja psyykkisellä ahdistuksella on yhteys fyysisiin oireisiin. (Karakurt ym. 2016.)

Myös erilaiset seksuaaliterveyteen ja raskauteen liittyvät haasteet ovat yleisempiä parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla. Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivalta lisää esimerkiksi sukupuolitautien, virtsatieinfektioiden, tahattoman raskauden, alhaisen syntymäpainon, ennenaikaisen synnytyksen sekä keskenmenon riskiä. Myös erilaiset seksuaaliset toimintahäiriöt kuten seksuaalisen halun puute ovat parisuhdeväkivallan uhreilla normaalia tavanomaisempia. (Karakurt ym. 2016; Plichta 2004; Krug ym. 2005.) Tallieun ja Brownridgen (2009) mukaan parisuhdeväkivallalle altistuminen raskauden aikana on erityisen vahingollista, sillä naisen fyysiset, sosiaaliset, emotionaaliset sekä taloudelliset tarpeet kasvavat raskaana ollessa. Raskaana oleviin naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on myös yksi yleisimmistä äitien kuolemaan johtavista syistä.

Tutkimusta varsinaisista seurusteluväkivallan vaikutuksista on tehty vähän. Kovasen (2019) kyselytutkimuksen tulokset kuitenkin osoittavat niiden olevan linjassa parisuhdeväkivallan vaikutuksia kartoittavan tutkimuksen kanssa. Tutkimuksen mukaan seurusteluväkivalta aiheutti sitä kokeneille nuorille erilaisia psyykkisiä oireita kuten ahdistusta (93 %), pelkoa (81 %) ja masennusta (65 %). 34 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi, että seurusteluväkivalta on johtanut itsetuhoiseen käyttäytymiseen ja 33 prosentilla se on aiheuttanut päihteiden väärinkäyttöä. Myös fyysiset vammat olivat seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten keskuudessa tavallisia: 47 prosenttia vastaajista raportoi saaneensa sen seurauksena erilaisia fyysisiä vammoja, kuten ruhjeita tai murtumia.

Ihmisen aivojen kehitys jatkuu ainakin 25 ikävuoteen asti erityisesti harkinta- ja päättelykykyä sekä impulssikontrollia ohjaavilla aivoalueilla (Caulum M.S. 2007, 731). Vaikka epäsuotuisien tapahtumien vaikutus aivoille on suurinta varhaislapsuudessa, myös myöhemmällä iällä koettu väkivalta voi saada aikaan muutoksia aivojen rakenteessa ja toiminnassa (Rivara, F. ym. 2019). Kovasen (2019, 32–33) mukaan seurusteluväkivallan kokeminen voikin näkyä nuoren kognitiivisessa toimintakyvyssä esimerkiksi oppimisen hidastumisena. Lisäksi seurusteluväkivallan on myös todettu olevan yhteydessä riskialttiiseen elämäntyyliin, kuten rikollisuuteen sekä riskiin joutua rikoksen ja väkivallan uhriksi (Salmi 2009, 129). Tutkimusten mukaan seurustelusuhteessa tapahtuva väkivalta voi siis erilaisten yksilön terveyteen kohdistuvien haittojen lisäksi vaikuttaa kognitiiviseen kehitykseen ja lisätä riskialttiin käyttäytymisen todennäköisyyttä.

Parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta aiheutuvat seuraukset ovat myös yhteiskunnalle kalliita. Siltalan ym. (2022, 84) rekisteritutkimuksen tulosten mukaan lähisuhdeväkivallan uhrien hoitamisesta aiheutuvat terveydenhuoltokustannukset ovat yli kaksinkertaiset ei-väkivaltaa kokeneisiin verrattuna. On myös tärkeää huomioida, että vain pieni osa lähisuhdeväkivallan kohteiksi joutuneista henkilöistä on kirjoilla terveydenhuollon tai poliisin rekistereissä. Tutkimuksen tulosten perusteella täysi-ikäisten naisten kokeman lähisuhdeväkivallan lisäkustannukset voivat olla vuosittain jopa 861 miljoonaa julkiselle terveydenhuollolle. Lähisuhdeväkivallan kustannukset näkyvät myös muissa palveluissa, sillä sitä kokeneet henkilöt käyttävät ei-väkivaltaa kokeneita useammin sosiaali- ja oikeuspalveluita. Tutkimuksessa havaittiin, että sosiaalipalveluiden kustannukset olivat jopa 60-90 prosenttia suuremmat edellisen vuoden tai elämänsä aikana parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla kuin ei-väkivaltaa kokeneilla. Oikeuspalveluiden kustannukset olivat puolestaan 70 prosenttia suuremmat elämänsä aikana parisuhdeväkivaltaa kokeneilla ja nelinkertaiset viimeisen vuoden aikana parisuhdeväkivaltaa kokeneilla. (Siltala ym. 2022, 85.) Parisuhdeväkivallan on todettu olevan siten yhteydessä kohonneeseen palveluiden käyttöön, kasvaneisiin sairaanhoitokustannuksiin ja tarvittavan hoidon saamisen vaikeuksiin. Se on myös yhteydessä heikompaan suhteeseen potilaan ja palveluntarjoajan välillä. (Plichta 2004, 1314.)

3. Toimijuus ja intersektionaalisuus avun hakemisessa

3.1 Näkökulmia toimijuuteen

Toimijuus viittaa yksilön tai yhteisön mahdollisuuteen toimia haluamallaan tavalla tai saavuttaa haluamansa lopputulos. Yksilön toiminnan mahdollisuutta säätelevät sekä toimija itse että hänen ympäristönsä ja sen muut toimijat. (Hokkanen 2013, 60.) Yhteisöllinen toimijuus vaatii erityisesti sitoutumista jaettuihin tavoitteisiin ja omien intressien yhdistämistä muiden yhteisön jäsenten intressien kanssa (Bandura 2001, 6–7). Toimijuus on saanut spesifimpiä (yksilön toimijuus) tai laajempia (yhteisön toimijuus) määritelmiä riippuen siitä, kuvataanko sillä yksilön vai yhteisön toimijuutta (Jyrkämä 2008, 191). Tässä pro gradu -tutkielmassa keskitymme yksilön toimijuuteen ja tuomme tässä kappaleessa esiin sen kannalta keskeisiä teorioita.

Toimijuus kytkeytyy vahvasti vallan käsitteeseen. Jos valta mielletään ylivalta (power over) tai toimintavoimana (power to) on välttämätöntä, että on myös niitä toimijoita, joiden valinnanvapaus on riippuvainen niiden toimijoiden tahdosta ja teoista, joilla on enemmän valtaa. Vallan määrä ja mahdollisuus sen tuottamiseen vaihtelevat tilanteiden ja toimijoiden mukaan. Valta on näin ollen harvoin absoluuttista eli ehdotonta, vaan sen laatu riippuu kontekstista. (Hokkanen 2013, 62–63.) 1990-luvun kuluessa toimijuus korvasi vähitellen vallan käsitteen: termit toimijuus ja subjektiivisuus ovat siis tulleet termien vastustus ja vastarinta tilalle. Samalla kun toimijuuden käsitteellinen asema on vahvistunut, väkivallasta selviytymisen erilaiset tavat ja strategiat ovat myös saaneet enemmän huomiota. (Ronkainen 2002, 211–212.)

Keskustelu toimijuudesta kytkeytyy usein sosiologi Anthony Giddensin ajatuksiin (Jyrkämä 2008, 191). Giddens (1984, 117–123) määrittelee toimijuuden rakenteiden ja toimijan välistä suhdetta kuvaavassa rakenteistumisen teoriassaan. Teorian mukaan yhteiskunnan rakenteet ovat kaksinaisia eli ne voivat samaan aikaan sekä ylläpitää yhteiskunnallista järjestelmää että olla tällaisen järjestelmän tuote. Rakenteita ei tule pitää vain toiminnan esteinä vaan myös toimintaa mahdollistavina. Toimijuus on Giddensin mukaan tarkoituksellista toimintaa, jossa keskeistä on yksilön mahdollisuus

valita: toimijuus ilmenee siis silloin kun yksilö päättää toimia tietyllä tavalla, vaikka hänellä olisi mahdollisuus toimia toisin. Vaikka tietyt rakenteet rajoittavat toimijoiden toimintaa, he säilyttävät tietyn päätäntävällän. (Giddens 1984, 150.)

Giddens pohtii kirjoituksissaan myös vallan merkitystä toimijuudelle. Hänen mukaansa valta ja toimijuus kytkeytyvät yhteen: valta ei ole vain satunnainen toiminnan laji vaan se on osa kaikkea toimintaa. Valta voidaan mieltää resurssiksi, jonka myötä toimijalla on mahdollisuus puuttua ulkoisen maailman tapahtumiin. Valta ei kuitenkaan itsessään ole väline, vaan se tarvitsee toteutuakseen yhteiskunnalliseen järjestelmään sisältyviä, sitä välittäviä keinoja ja voimavaroja. Giddensin mukaan myös valtaa tulisi tarkastella rakenteiden kaksinaisuuden näkökulmasta. Tällä hän tarkoittaa sitä, että samalla kun rakenteet luovat valtasuhteita, valtasuhteet uusintavat rakenteita. (Giddens 1984, 146–151.)

Myös Bandura (2001, 6–11) on kehittänyt oman näkökulman toimijuuteen. Banduran mukaan ihmiset eivät ole vain ympäristön vaatimusten mukaan toimia passiivisia olentoja, vaan he ovat aktiivisia ja määrätietoisia toimijoita omassa ympäristössään. Banduran mukaan toimijuus sisältää neljä eri käsitettä: tavoitteellisuus (intentionality), ennakoitavuus (forethought), itseohjautuvuus (self-reactiveness) ja reflektointi (self-reflectiveness). Tavoitteellinen toiminta viittaa tavoitteisiin sitoutumiseen osana suunnitelmien toteuttamista. Toimijuus on aina jollakin tavalla osa tavoitteellisesti tehtyjä tekoja. Ennakoitavuuden avulla ihmiset motivoivat itseään ja ennakoivat tulevia tapahtumia. Ennakoimalla yksilö pyrkii saavuttamaan haluamansa lopputuloksen ja välttämään ei-toivottuja seurauksia. Toimijuus vaatii tavoitteellisuuden ja ennakoitavuuden lisäksi myös motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Toimijuus sisältää kyvyn muokata omaa toimintaa ja motivoida ja säännellä niiden toteuttamista. Tavoitteet ovat juurtuneet arvoihin ja henkilökohtaiseen identiteettiin, minkä vuoksi ihmiset tekevät asioita, jotka antavat heille tyydytystä ja arvokkuuden tunnetta. Moraalinen toimijuus ja oman käytöksen säätely omien arvojen mukaisesti on myös tärkeä osa itseohjautuvuutta. Kyky reflektoida omaa toimintaa on keskeinen osa ihmisen toimijuutta

ja itsereflektion kautta ihmiset pyrkivät arvioimaan toimintaansa ja muuttamaan sitä tarvittaessa.

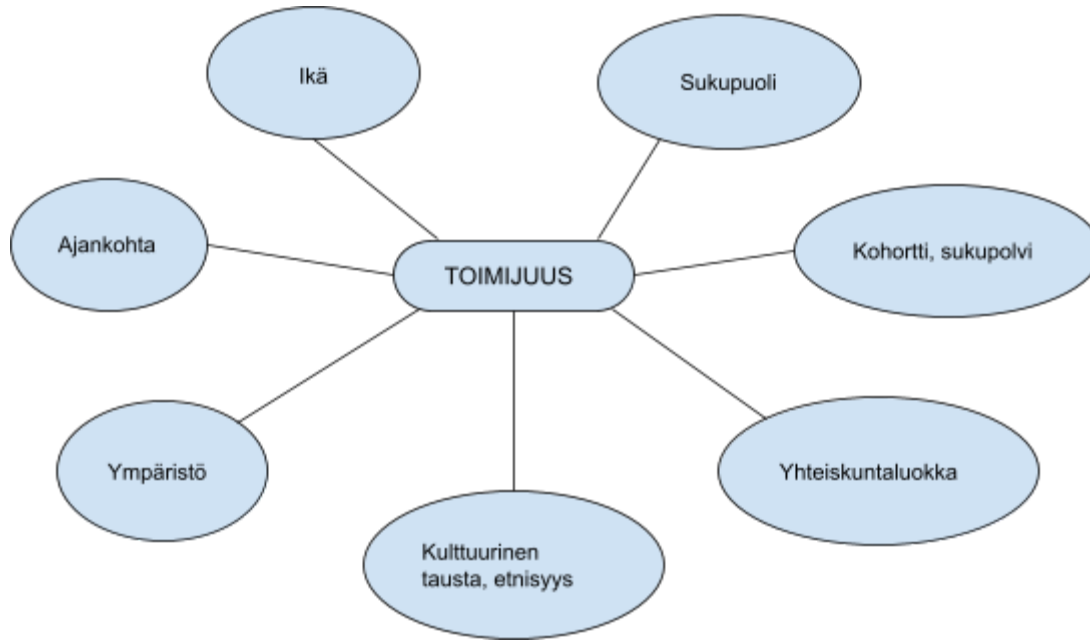
Hitlin ja Elder (2007, 171) ovat määritelleet toimijuuden ajallisten ulottuvuuksien kautta. Toimijuus jakautuu neljään ajalliseen tyyppiin, jotka kuvaavat erilaisia suhteita toimijan ja hänen aikahorisonttinsa välillä. Näkökulman mukaan yksilöiden toimijuus riippuu heidän ajallisesta suuntautumisestaan. Eksistentiaalinen tyyppi pitää sisällään kolme havainnollistavampaa tyyppiä, joita ovat pragmaattinen toimijuus, identiteettitoimijuus sekä elämänkaaritoimijuus. Pragmaattinen toimijuus suuntautuu nykyhetken uusiin tilanteisiin ja siinä on keskeistä yksilön kyky käsitellä rikkoutuneita rutiineja. Identiteettitoimijuus keskittyy nykyhetken rutiinin omaisiin tilanteisiin ja tarkastelee kykyä toimia sosiaalisesti asetettujen roolien mukaisesti. Elämänkaaritoimijuus puolestaan ulottuu sekä menneisyyteen että tulevaisuuteen ja sen puitteissa tarkastellaan päätöksiä, joita yksilö on tehnyt elämän käännekohtissa. (Hitlin & Elder 2007, 175–176.)

Ronkainen (2008, 388) tarkastelee toimijuutta vallan analyysin näkökulmasta. Ronkaisen mukaan toimijuus on aina sidoksissa valtaan ja se tulee esiin valtajakojen tarkastelun kautta toiminnan mahdollisuuksien, vaatimusten ja resurssien välisenä suhteena. Toimijuuden käsite on mielekästä tuoda esiin vain niissä tilanteissa, joissa on mahdollisuus toimia ja päättää eri vaihtoehtojen välillä. Vaihtoehtojen puute vuorostaan rajoittaa toimijuuden tilaa. Toisaalta toimijuudesta vapauttaminen ja toimijuuden rajoittaminen voi myös joissakin tilanteissa olla tarpeellinen teko. Ronkainen (2008, 394; 2002, 212–213) on käsitellyt toimijuutta muun muassa avun hakemisen näkökulmasta. Hänen mukaan vain osalla lähisuhdeväkivaltaa kokeneista on tarpeeksi toimijuutta hakea apua väkivallan traumatisoivan luonteen takia. Palvelujärjestelmän monimutkaisuus edellyttää apua hakevalta henkilöltä avun hakemisen osaamista. Esimerkiksi suomalainen palvelujärjestelmä olettaa, että väkivallasta kärsivät hakevat itse apua ja toimivat rationaalisesti esimerkiksi avioerotilanteissa. Kun väkivallan uhreilta odotetaan aktiivista toimijuutta, vahvistetaan samalla väkivallan valtaa ja oikeutetaan väkivallan tekijän loukkaava toiminta väkivallan kokijaa kohtaan.

Toimijuutta voidaan tarkastella myös toiminnan modaliteettien näkökulmasta. Näkökulma on alunperin ranskalaisen Algirdas Julien Greimasin kehittämä, mutta Pekka Sulkunen ja Jukka Törrönen (1997) sekä sittemmin Jyrki Jyrkämä (2008) ovat jalostaneet siitä oman teoriansa. Modaliteetit kuvaavat ihmisen olemista ja tekemistä, kuten halua, kykyä, osaamista, täytymistä, tietämistä ja uskomista (Sulkunen 1998, 163–165). Sulkunen ja Törrönen (1997, 86) ovat kehittäneet Greimasin (1983) ajatuksiin perustuvan mallin toiminnan modaliteettien kuvaamiseksi. Modaliteetit jakaantuvat mallissa kahteen päälajeihin sen mukaan, viittaako modaalinen ominaisuus tekijään itseensä vai johonkin ulkopuoliseen toimijaan. Tahtominen ja osaaminen ovat mallissa toimijaan itseensä viittaavia (endotaktisia) ja täytyminen ja kykeneminen ulkopuoliseen toimijaan viittaavia modaalisuuden lajeja (eksotaktiset) (Sulkunen ja Törrönen 1997, 86).

3.2. Toimijuuden modaliteettimalli

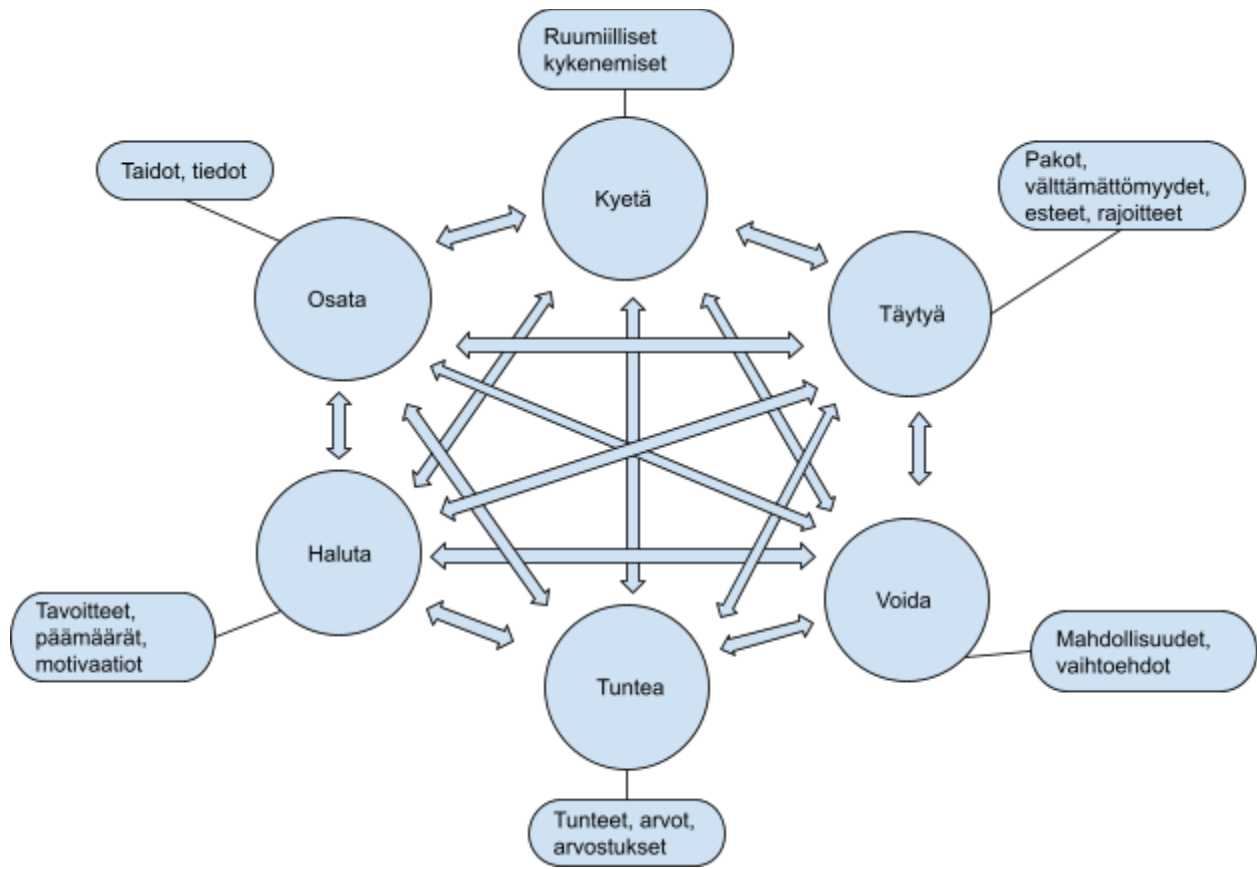
Tarkastelemme toimijuutta tässä tutkimuksessa Jyrki Jyrkämän kehittämän toimijuuden modaliteettimallin kautta. Jyrkämän (2008, 196) mukaan toimijuutta havainnoimalla voidaan tulla tietoisiksi ihmisten elämäntilanteista sekä ymmärtää heidän toimintaansa ja asemaansa suhteessa palvelujärjestelmän eri instituutioihin. Myös itse palvelujärjestelmän tuottamia toimintakäytäntöjä ja sosiaalisia tiloja on mahdollista analysoida toimijuuden näkökulmasta. Jyrkämän malli perustuu vahvasti Giddensin (1984) ajatuksiin toimijan ja rakenteiden välisistä suhteista: toimijuus on siis mallin mukaan sidoksissa rakenteisiin. Jyrkämä on nimennyt nämä rakenteet toimijuuden rakenteellisiksi koordinaateiksi, joita ovat mallin mukaan ikä, sukupuoli, kohortti, yhteiskuntaluokka, ympäristö, kulttuurinen tausta sekä ajankohta. Toimijuuden rakenteelliset koordinaatit on esitetty kuviossa 2.

Kuvio 2. Toimijuuden rakenteelliset koordinaatit

Jyrkämän (2008, 193–194) mukaan rakenteelliset koordinaatit määrittävät toimijuutta ulkoapäin. Rakenteelliset koordinaatit vaikuttavat läpi ihmisen elämän ja niillä on sekä rajoittava että mahdollistava vaikutus toimijuuteen. Ne ovat myös vuorovaikutuksessa keskenään eli yhden koordinaatin muuttuessa myös muut toteutuvat uudella tavalla. Rakenteelliset koordinaatit jäivät tutkimuksessamme vähemmälle huomiolle, sillä haluamme tarkastella toimijuutta niiden sijaan enemmän sisältä päin.

Toimijuuden rakenteellisten koordinaattien lisäksi toimijuutta voidaan siis tarkastella myös sisältä päin. Näin tarkasteltuna toimijuus koostuu kuudesta toimijuuden modaliteetista, joita ovat Jyrkämän mukaan *kykeneminen, osaaminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen*. Mallin mukaan toimijuus rakentuu näiden modaliteettien vuorovaikutuksessa. Toimijuuden modaliteetit on esitetty kuviossa 2.

Kuvio 3. Toimijuuden modaliteetit

Kykenemisellä viitataan mallissa fyysisiin ja psyykkisiin kykyihin, jotka vaihtelevat ihmisen vanhetessa ja tilanteiden muuttuessa. Osaaminen puolestaan kattaa laajasti erilaiset tiedot ja taidot, joita ihminen on ehtinyt elämänsä aikana hankkia tai tulee tulevaisuudessa hankkimaan. ”Haluta” on vahvasti kytköksissä motivaatioon, motivoituneisuuteen, tahtomiseen, päämääriin ja tavoitteisiin. ”Täytyä” käsittää erilaiset fyysisinä sekä psyykkisinä ilmenevät normatiiviset ja moraaliset esteet sekä pakot ja rajoitukset. ”Voida” sen sijaan kuvaa niitä mahdollisuuksia, joita erilaisiin tilanteisiin liittyvät rakenteet ja muut tekijät saavat aikaan. Viimeisenä tuntemisen ulottuvuus liittyy ihmiselle ominaiseen taipumukseen arvioida ja arvottaa asioita ja tilanteita sekä liittää niihin omia tunteita. (Jyrkämä 2008, 195.)

Jyrkämän (2008, 196) mukaan toimijuuden modaliteetteja analysoitaessa on tärkeää huomioida neljä asiaa. Ensinnäkin toimijuus on riippuvainen kontekstista: aika, paikka ja

tilanne vaikuttavat aina siihen, millaiseksi toimijuus muodostuu. Toiseksi toimijuus on luonteeltaan dynaaminen prosessi, jossa eri modaliteetit ovat vuorovaikutuksessa ja ilmenevät ajan kuluessa eri tavoin. Lisäksi toimijuus on vuorovaikutuksellista, sillä se toteutuu myös suhteessa muihin ihmisiin. Ihmiset arvioivat toistensa toimijuutta erilaisten tilanteiden ja asioiden suhteen. Viimeiseksi toimijuus tulee myös ymmärtää kokemuksellisuuden ja tulkinnallisuuden kautta. Toimijuutta ei ole pelkästään aktiivisuus ja siitä seuraava produktiivisuus vaan se voi ilmetä joissain tilanteissa myös niiden vastakohtana kuten toimimattomuutena tai vastarintana. Toimijuuden modaliteettimalli muodostaa tutkimuksellemme viitekehyksen, jonka kautta pääsemme tarkastelemaan seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten toimijuutta laajasti eri näkökulmista.

3.3 Avun hakeminen ja toimijuus intersektionaalisena ilmiönä

Intersektionaalisuudella viitataan ominaisuuksien moniperustaisuuteen eli siihen, että esimerkiksi sukupuolen ja seksuaalisuuden lisäksi identiteetin tarkastelussa huomioidaan myös yksilön muut piirteet, kuten etnisyys, ikä ja yhteiskuntaluokka. Yksilö voi esimerkiksi kokea syrjintää sekä sukupuolensa, yhteiskuntaluokkansa ja ihonvärinsä takia. Intersektionaalisuus on siten tapa ymmärtää ja tarkastella maailman, ihmisyyden ja ihmisten kokemusten kompleksisuutta. (Collins & Bilge 2016; Harjunen 2012; Rossi 2015.) Intersektionaalisuus on viime aikoina noussut suosituksi käsitteelliseksi lähestymistavaksi eri akateemisilla aloilla. Crenshaw (1989) on alun perin kehittänyt termin kuvatessaan mustien naisten kokemuksia Yhdysvalloissa. (Czimbalmos ja Rask 2022, 24.)

Intersektionaalisuuden eri piirteet, kuten sukupuoli, etnisyys, ikä ja seksuaalinen suuntautuminen voivat vaikuttaa yksilön toimijuuteen ja avun hakemiseen. Esimerkiksi miesten saattaa olla hankalampi hakea apua kokemaansa parisuhdeväkivaltaan, jos väkivallan tekijänä on nainen. Tämä voi liittyä sosiaaliseen stigmaan ja häpeään, jotka syntyvät siitä, että miehen on pahoinpidellyt naispuolinen henkilö. (Allen 2013, 37.) Miehet saattavat myös kokea väkivallasta puhumisen vaikeampana siksi, että he haluavat suojella yksityisyyttään ja kokevat väkivallasta kertomisen olevan maskuliinisen käytöksen vastaista (Morgan ym. 2016, 140). Tilastokeskus on tutkinut

parisuhdeväkivallan yleisyyttä ja siihen liittyvää avun hakemista Suomessa. Parisuhdeväkivaltaa jossakin elämänvaiheessa kokeneista naisista 42 prosenttia ja miehistä neljännes oli kertonut kokemastaan väkivallasta jollekin ulkopuoliselle taholle. Yleisintä sekä miehillä että naisilla oli väkivallasta kertominen läheisille ja toiseksi yleisintä oli siitä kertominen terveydenhuollon henkilölle. (Pietiläinen, Keski-Petäjä, Lipasti & Attila 2022, 15.) Miesten ja naisten avun hakemisessa löydettiin siten tutkimuksessa selvä sukupuoliero. On mahdollista, eri sukupuolet saattavat myös kokea väkivallan muodot osittain eri tavalla. Esimerkiksi pojat saattavat vähätellä henkisen väkivallan haavoittavuutta ja tytöt taas kokea sen loukkaavampana. (Karjalainen 2010, 37.) Tämä voi vaikuttaa siihen, että tytöt saattavat hakea herkemmin apua kokemaansa henkiseen väkivaltaan.

Naisten ja miesten välisiä eroja avun hakemisessa voidaan tutkia myös mielenterveysongelmien kontekstissa. Tyttöjen on todettu hakevan apua mielenterveysongelmiin poikia useammin: brittiläisille nuorille toteutetussa kyselytutkimuksessa ero tyttöjen ja poikien välillä oli merkittävä yleisessä avun hakemisessa ja tytöt hakivat herkemmin apua myös ystäviltään. Tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että pojat hakevat tyttöjä herkemmin apua mielenterveyden ammattilaisilta ja uskonnollisilta johtajilta. (Moran 2007, 212.) Tutkimuksen perusteella tytöt hakevat herkemmin apua kuin pojat, mutta avun hakeminen eri tahoilta vaihtelee. Suomalaisten aikuisten mielenterveysongelmia ja avun hakemista kartoittaneessa FinSote 2020 -tutkimuksessa havaittiin, että itsemurha-ajatuksia kokeneet miehet hakivat naisia harvemmin apua (Suvisaari ym. 2021, 5).

Tiettyyn etniseen ryhmään kuuluminen voi myös vaikuttaa yksilön avun hakemiseen ja sitä kautta toimijuuteen. Hollantilaisessa tutkimuksessa tarkasteltiin 12–20-vuotiaiden tyttöjen avun hakemiseen liittyviä tekijöitä. Tutkimukseen valitut tytöt kärsivät erilaisista psyykkisistä ongelmista. Tutkimuksessa havaittiin, että tytöt pelkäsivät perheen ja ystävien kielteisiä reaktioita, jos he hakevat apua. Hollantilaiset ja maahanmuuttajataustaiset (tässä tutkimuksessa turkkilais- ja marokkolaistaustaiset) erosivat siinä, että maahanmuuttajataustaiset tytöt kokivat avun hakemisen

vaikeampana: he pelkäsivät tuottavansa vanhemmilleen pettymyksen, häpäisevän heidät tai aiheuttavansa heille huolta. (Flink, Beirens & Butte & Raat 2013, 170.) Maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä saattaa myös olla vähemmän ymmärrystä siitä, millaisia palveluja on tarjolla ja myös kielitaidon puute voi vaikeuttaa avun hakemista (Rothi & Leavey 2008, 9). Magaardin, Seraalanin, Schultzin ja Brüttin (2017, 7, 9) teettämässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tuodaan esiin, että kuuluminen tiettyyn etniseen ryhmään (kuten afroamerikkalaisiin tai meksikon amerikkalaisiin) voi heikentää yksilön avun hakemista. Toisaalta on saatu myös tutkimustuloksia siitä, että kuuluminen tiettyyn etniseen vähemmistöön voi kannustaa avun hakemiseen: israelilaisessa tutkimuksessa Israelissa asuvat arabialaiset nuoret hakivat aktiivisemmin apua ammattilaisilta kuin juutalaiset nuoret. Tutkijoiden mukaan on mahdollista, että tähän on vaikuttanut arabialaisessa kulttuurissa vallalla oleva yhteisöllisyys, joka saattaa kannustaa avun hakemiseen. (Grinstein-Weiss, Fishman & Eisikovits 2005, 776.)

Etnisyyttä tarkasteltaessa on tärkeä huomioida myös kulttuurien erilaiset normit ja piirteet, jotka voivat vaikuttaa yksilön avun hakemiseen. Akangbe (2020, 58–59) on tarkastellut nigerialaisten aikuisten parisuhdeväkivaltaan liittyvää avun hakemista ja sen kulttuurisia piirteitä. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa eläminen voi vaikuttaa siihen, että naiset hyväksyvät ja mukautuvat patriarkaalisiin normeihin ja heidän alhaisempaan asemaan miehiin verrattuna. Tämä voi vaikeuttaa avun hakemista ja saamista. Nämä normit vaikeuttavat myös miesten avun hakemista, sillä miehistä on rakentunut kuva vahvana ja ylivoimaisena sukupuolena, minkä vuoksi avun hakeminen saatetaan kokea häpeällisenä. Akangben mukaan myös uskonnolla voi olla vaikutusta avun hakemiseen. Raamatussa ja Koraanissa on tekstejä, joissa naisia kehoitetaan alistumaan miehen tahtoon ja miehillä on valta kohdella naista kuten omaisuuttaan. Tämä voi vaikuttaa siihen, että naiset ajattelevat alistumisen olevan parisuhteeseen kuuluva piirre. Esimerkiksi kristittyjen naisten on hankalampi erota väkivaltaisesta kumppanista verrattuna ei-kristittyihin naisiin, sillä he näkevät avioliiton pyhänä asiana. Uskovaisuus voi vaikuttaa myös siihen, mistä apua haetaan. Zellmer ja Anderson-Meger (2011, 38) ovat tutkineet Yhdysvaltojen Keskilännessä maaseudulla asuvien kristittyjen ajatuksia

avun hakemisesta: lähes puolet vastaajista (48 %) luotti enemmän pappiin kuin sosiaalityöntekijään tai muuhun ammattilaiseen neuvonantajana vakavien ongelmien ratkaisussa. 29 prosenttia vastaajista oli eri mieltä siitä, että apua ongelmiin kannattaa hakea ammattilaisilta.

lällä on myös todettu olevan merkitystä avun hakemisessa ja erityisesti keski-ikäisyys on yhdistetty avun hakemiseen, kun taas nuorten ja iäkkäämpien ihmisten avun hakeminen on todettu vähäisemmäksi (Magaard ym. 2017, 6–7, 9). Nuorten avun hakemisen vähäisempään määrään voi vaikuttaa esimerkiksi se, ettei heillä ole yhtä kattavaa käsitystä erilaisista auttavista palveluista kuin aikuisilla (Rothi & Leavey 2008, 10). Lisäksi avun hakemista voi estää se, etteivät nuoret halua huolestuttaa läheisiään ja he saattavat ajatella, että he pystyvät itse selvittämään kohtaamansa ongelmat. On myös mahdollista, että nuoret eivät välttämättä tunnista ongelmien vakavuutta. (Ali ym. 2020, 902–903.) On tutkittu, että halukkuus avun hakemiseen perheeltä ja ystävilta lisääntyy, kun nuoruudesta siirrytään aikuisuuteen (Grinstein-Weiss, Fishman & Eisikovits 2005, 777). lällä on vaikutusta myös avun saamiseen. Martinin, Goverin ja Langtonin (2022, 14) tutkimuksessa havaittiin, että 18–24-vuotiaiden ikäryhmä sai epätodennäköisemmin apua kokemaansa parisuhdeväkivaltaan verrattuna 55-vuotiaisiin ja sitä vanhempiin henkilöihin. Avun saamiseen voi vaikuttaa myös se, että avun hakeminen vaatii yleensä hyvin aktiivista roolia apua hakevalta henkilöltä eikä matalankynnyksen palveluita ole tarpeeksi. Tämän on todettu vaikeuttavan mielenterveysongelmista kärsivien nuorten hakeutumista avun piiriin. (Eigenhuis ym. 2021, 14.) län merkitys avun hakemisessa todettiin myös FinSote 2020 -tutkimuksessa, jossa havaittiin, että itsemurha-ajatuksia kokeneet 60–69-vuotiaat hakivat vähemmän apua mielenterveyden haasteisiin kuin tätä nuoremmat henkilöt (Suvisaari ym. 2021, 5).

Seksuaalinen suuntautuminen voi myös vaikuttaa avun hakemiseen ja sen saamiseen. Uusi-seelantilaisille nuorille teetetyin kyselyn perusteella seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret olivat hakeneet useammin apua terveydenhuollosta ja kokeneet enemmän vaikeuksia avun saamisessa kuin heteroseksuaalit nuoret (Lucassen ym. 2011, 381). Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden avun hakemista on myös tutkittu

seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Tutkimuksessa havaittiin, että parisuhdeväkivaltaa kokeneet lesbot ja homoseksuaalit saivat epätodennäköisemmin apua uhreja auttavista palveluista kuin biseksuaalit ja heteroseksuaalit. Biseksuaalit hakivat todennäköisemmin psykologista apua kuin lesbot, homoseksuaalit ja heteroseksuaalit, jotka olivat kohdanneet parisuhdeväkivaltaa. Ryhmien välillä ei ollut eroa siinä, saivatko he sairaanhoitoa tai ilmoittivatko he kokemastaan väkivallasta poliisille. (Martin, Gover, Langton 2022, 12–13.) Homoseksuaalisuudella on havaittu olevan vaikutusta avun hakemiseen parisuhdeväkivaltaa kohdatessa. Morganin ym. (2016, 140) tutkimuksessa miesosallistujat toivat esiin, että heidän on vaikea puhua kokemastaan parisuhdeväkivallasta, koska he ovat parisuhteessa miehen kanssa. Tämä johtuu siitä ajatuksesta, että ainoastaan naiset voivat olla parisuhdeväkivallan uhreja, minkä vuoksi miesten keskinäisissä romanttisissa suhteissa ei voi olla väkivallan uhreja. Tämä puolestaan vaikeuttaa avun hakemista.

Myös toimeentulo ja koulutustaso saattavat vaikuttaa yksilön toimijuuteen. Parisuhdeväkivallan uhrit, erityisesti pienituloiset naiset, saattavat kokea uuden elämän aloittamisen vaikeana resurssien puutteiden vuoksi. Taloudellisesti hyvin toimeentulevien naisten on helpompi elää itsenäisesti ja välttää palaamista väkivaltaisesti käyttäytyvän kumppanin luokse. (Alkan, Özar, Ünver 2021, 18.) Toimeentulon taso voi myös vaikuttaa avun saamiseen. Nicoll, Lockwood, Longo, Loiselle ja Fitch (2021, 1293) havaitsivat tutkimuksessaan, että matalimpaan tulotasoon kuuluvat henkilöt kokivat eniten vaikeuksia avun saamisessa. Avun hakemiseen voi vaikuttaa myös ihmisen koulutustaso: matalamman koulutustason on todettu olevan yhteydessä vähäisempään avun hakemiseen (Magaard ym. 2017, 9). Tässä tutkielmassa emme kuitenkaan tarkastele toimeentuloon ja koulutukseen liittyviä tekijöitä avun hakemisessa, sillä nuorten kohdalla näissä ei välttämättä esiinny vielä suuria eroja.

4. Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksen tarkoituksen ja määrittelemme tutkimuskysymykset. Lisäksi esittelemme tutkimuksessa käytetyn aineiston ja kerromme sen keräämiseen liittyvästä prosessista. Tuomme myös esiin tutkimukseen valikoituneen analyysimenetelmän perusteluineen sekä kuvaamme aineiston analyysin etenemistä. Lopuksi käsittelemme tutkimukseemme liittyviä eettisiä kysymyksiä ja niiden pohjalta tekemiämme tutkimuseettisiä ratkaisuja.

4.1 Tutkimustehtävän ja -kysymysten määrittely

Kuten aiempi tutkimus osoittaa, intersektionaalisuuden eri piirteet voivat vaikuttaa yksilön toimijuuteen ja avun hakemiseen. Haluamme pro gradu -tutkielmassamme selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat nuorten seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen. Tarkastelemme nuorten toimijuutta intersektionaalisesta näkökulmasta eli pyrimme selvittämään, miten nuorten sukupuoli, ikä ja etnisyys tai seksuaalivähemmistöön kuuluminen vaikuttavat seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen. Toimijuuden modalitytimalli antaa tutkimukseemme tarkastelunäkökulman toimijuuden eri piirteiden analysoimiselle. Lisäksi haluamme saada tietoa avun hakemista helpottavista tekijöistä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1. Miten intersektionaalisuus ilmenee parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden nuorten toimijuudessa apua haettaessa?*
- 2. Miten avun hakemista voisi seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten näkökulmasta helpottaa?*

4.2 Aineiston keruu ja kuvaus

Tutkielman aineistona käytimme 18–29-vuotiaiden nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta, sillä halusimme tuoda nuorten äänen ja kokemukset esiin. Tiedonkeruumenetelmänä käytimme verkkokyselyä, joka on laadittu puolistrukturoidun haastattelun muotoon. Puolistrukturoitu kysely perustuu aiempaan tietoon tutkitusta

aiheesta, mutta antaa vastaajille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan avoimesti (Kallio ym. 2016, 2955). Tämä sopii aiheemme tutkimiseen, sillä avointen kysymysten avulla saamme kattavamman käsityksen seurusteluväkivallasta ja nuorten kokemuksista avun hakemiseen liittyen. Jaoimme kyselyä sosiaalisen median yhteisöissä, joista tavoitimme kohderyhmän ikäiset nuoret. Tällaisia kanavia olivat esimerkiksi Facebook ja Whatsapp. Valitsimme aineiston keräämisen menetelmäksi verkkokyselyn, koska uskoimme tavoittavamme nuoret sitä kautta parhaiten. Kyselyssä keräsimme tietoa tutkittavien taustatiedoista, kuten iästä ja sukupuolesta, ja kysyimme avoimia kysymyksiä koskien seurusteluväkivaltaa ja avun hakemista. Valitsimme verkkokyselyn alustaksi Turun yliopiston Webropolin, sillä se sopi parhaiten aineistomme keräämiseen ja sen huolelliseen ja luottamukselliseen käsittelyyn. Tutkimuksen teon ajan säilytimme aineistoa Webropolissa, minkä jälkeen hävitimme aineiston kokonaan.

Verkkokysely koostui saatekirjeestä ja kyselylomakkeesta. Kysely oli jaettu neljään eri osioon: seurusteluväkivalta, avun hakeminen, avun hakemiseen vaikuttavat tekijät ja avun hakemisen helpottaminen. Ensimmäisessä osiossa kysyimme nuorten kokemasta seurusteluväkivallasta. Toisessa osiossa tarkastelimme sitä, ovatko nuoret hakeneet apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Tässä osiossa selvitimme myös, keneltä nuoret ovat hakeneet apua ja millaista apua he ovat saaneet. Kolmannessa osiossa kysyimme, ovatko sukupuoli, ikä sekä etniseen vähemmistöön tai seksuaalivähemmistöön kuuluminen vaikuttaneet nuorten avun hakemiseen. Avointen kysymysten avulla selvitimme, millainen vaikutus näillä tekijöillä on ollut. Viimeisessä osiossa tutkimme sitä, toivoisivatko tai olisivatko nuoret toivoneet apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan ja millaista apua he olisivat toivoneet. Viimeisen osion tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, miten seurusteluväkivaltaan liittyvää avun hakemista voisi helpottaa nuorten näkökulmasta. Verkkokysely löytyy tämän tutkielman liitteenä (Liite 1).

Aineisto on kerätty 5.12.2022–31.1.2023 välisenä aikana. Saimme yhteensä 34 vastausta. Vastausten pituus vaihteli ja osaan kysymyksistä avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä saimme selvästi enemmän vastauksia kuin toisiin. Esimerkiksi

sukupuoli ja ikä avun hakemiseen vaikuttavana tekijöinä keräsivät useampia avovastauksia kuin etniseen vähemmistöön kuuluminen. Seksuaalivähemmistöön kuuluminen avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä ei tuottanut yhtäkään avovastausta. Kysymyksiin vastaajien kokemasta seurusteluväkivallasta ja apua tarjonneista tahoista saimme useita vastauksia, kuten myös kysymykseen siitä, millaista apua nuoret toivoisivat tai olisivat toivoneet saavansa. Vastaajista 28 oli naisia, viisi miehiä ja yksi vastaaja ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Selvästi suurin osa vastaajista (21 henkilöä) kuului 22–25-vuotiaiden ikäryhmään. 26–29-vuotiaita vastaajia oli yhteensä seitsemän ja 18–21-vuotiaita vastaajia kuusi. Kaksi vastaajista kuului etniseen vähemmistöön ja viisi vastaajista kuului seksuaalivähemmistöön.

Vastaajista seitsemän henkilöä (21 %) oli sitä mieltä, että heidän ikänsä on vaikuttanut seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen. Puolestaan 27 henkilöä (79 %) eli suurin osa ei pitänyt ikää avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä. Saimme kuusi avovastausta siitä, miten ikä on vaikuttanut avun hakemiseen. Suurin osa vastaajista (27 henkilöä eli 79 %) ei myöskään pitänyt sukupuolta avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä. Seitsemän vastaajaa (21 %) oli sitä mieltä, että sukupuoli on vaikuttanut avun hakemiseen. Aineistossamme sukupuoli ja ikä vaikuttivat siten yhtä monen vastaajan mielestä avun hakemiseen. Myös sukupuoleen liittyvään avun hakemiseen saimme kuusi avovastausta. Etniseen vähemmistöön kuuluvien vastaajien mielestä etniseen vähemmistöön kuuluminen on vaikuttanut avun hakemiseen. Saimme tähän liittyen kaksi avovastausta. Seksuaalivähemmistöön kuuluvista vastaajista kukaan ei kokenut seksuaalivähemmistöön kuulumisen vaikuttaneen avun hakemiseen. Avoimia vastauksia avun hakemiseen liittyen ei tullut lainkaan.

4.3 Analyysimenetelmä ja analyysin eteneminen

Käytimme aineiston analysointiin laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysillä pyritään luomaan tutkittavasta asiasta kuvaus tiivistetysti ja järjestetysti, jotta voidaan tehdä johtopäätöksiä aineistosta saadusta informaatiosta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Sisällönanalyysiä on mahdollista hyödyntää laadullisen tutkimuksen eri traditioissa ja sen avulla voidaan analysoida miltei kaikkea kirjallista materiaalia. Sen tavoitteena on

rakentaa tutkimuksen kohteesta tiivistetty ja yleisluontoinen kuva. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 117.) Sisällönanalyysin avulla meidän oli mahdollista tutkia nuorten kokemuksia seurustelusuhteiden välillä nuorten sanoittamana ja saada ilmiöstä tietoa, jota ei vielä aiemmin ole Suomessa tuotettu.

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysi muodostuu puhtaasti aineiston pohjalta. Tutkimuksessa käytetyt teoreettiset käsitteet ja aineiston luokittelu pohjautuvat siis täysin tutkittavaan aineistoon. Analyysissä tutkimuskohteeseen liittyvä aikaisempi tieto tai sitä koskeva teoria ei siis vaikuta analyysin toteuttamiseen. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysi perustuu sen sijaan ennalta määriteltyyn viitekehukseen eli aiheeseen sopivaan teoriaan tai käsitteisiin. Analyysiä toteutetaan tällöin etsimällä aineistosta aikaisempaan tietoon liitettävissä olevaa sisältöä. Teorialähtöisen analyysin tarkoituksena on siis ikään kuin arvioida aiheesta jo aiemmin tiedettyä uudessa kontekstissa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 97-98, 113.)

Aineistolähtöisen analyysin tapaan teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä analyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta se liitetään samalla jo valmiina oleviin teoreettisiin käsitteisiin. Tutkijan tavoitteena on ikään kuin valikoida alkuperäisestä aineistosta elementtejä, jotka sopivat tiettyyn teoriaan. Teoriaohjaava sisällönanalyysi mahdollistaa sen, että olemassa oleva teoria saa aineistosta vahvistusta. Toisaalta ei ole myöskään epätavallista, että analyysin tuloksena aineistosta on löydettävissä myös elementtejä, jotka eivät yksiselitteisesti sovi kyseiseen teoriaan. (Tuomi & Sajavaara 2018, 133-135.) Toteutimme analyysin teoriaohjaavana. Analysoimme aineistoa toiminnan modaliteettimallin pohjalta. Tarkoituksenamme oli tutkia, miten toimijuuden modaliteetit *kykeneminen, osaaminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen* näkyvät seurusteluväkiä kokeneiden nuorten toimijuudessa. Tämän lisäksi tarkastelimme sitä, miten intersektionaalisuus näkyy näissä toimijuuden elementeissä.

Kartoitimme kyselymme alussa, millaista seurusteluväkiä vastaajat ovat kokeneet ja mistä he ovat mahdollisesti hakeneet siihen apua. Kokosimme vastauksista omat lukunsa, jotka ikään kuin johdattelevat varsinaisia tutkimuskysymyksiä koskeviin

kappaleisiin. Aluksi kävimme vastaukset läpi useaan otteeseen ja laskimme, kuinka yleisiä väkivallan eri muodot ovat aineistossamme. Useat nuoret olivat kokeneet monia väkivallan muotoja samanaikaisesti, jolloin otimme laskelmissamme erikseen huomioon kaikki yhteen vastaukseen sisältyneet eri väkivallan muodot. Tarkoituksenamme oli verrata eri muotojen yleisyyttä keskenään ja tuoda esiin sitä, millaisina nämä muodot näyttäytyvät nuorten keskuudessa. Kyselylomakkeemme yhteenvetotilasto laski automaattisesti sen, kuinka monta prosenttia vastaajista oli hakenut apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan ja sen, kuinka suosittuja eri auttajatahot olivat nuorten keskuudessa. Kokosimme sen perusteella tuloksia havainnollistavan taulukon. Liitimme kumpaankin lukuun nuorten avovastauksista sitaatteja, jotka ovat tutkielmamme tai aiemman tutkimuksen valossa relevantteja.

Tämän jälkeen siirryimme tarkastelemaan sitä, miten intersektionaalisuuden eri piirteet vaikuttivat kyselyyn vastanneiden nuorten avun hakemiseen. Saimme jälleen automaattiset laskelmat siitä, kuinka suuri osa vastaajista koki ikänsä, sukupuolensa, seksuaalisen suuntautumisensa tai etnisyytensä vaikuttaneen avun hakemiseen. Toteutimme varsinaisen analyysin nuorten antamien avovastausten perusteella: niiden pohjalta saimme tietoa siitä, millä tavalla vastaajat kokivat tietyn piirteensä vaikuttaneen avun hakemiseen. Aloitimme aineiston luokittelun siten, että liitimme kutakin avovastausta edustavan sitaatin mielestämme sopivan toiminnan modaliteetin alle. Käytimme tässä vaiheessa luokittelua värikoodausta, jotta meidän oli helpompi hahmottaa, mitä intersektionaalisuuden piirrettä kukin sitaatti kuvaa. Koska emme saaneet yhtäkään seksuaalista suuntautumista koskevaa avovastausta käytimme luokittelussa kolmea eri väriä. Maalasimme sinisellä sitaatit, jotka kuvasivat iän, vihreällä sukupuolen ja punaisella etnisen suuntautumisen vaikutusta avun hakemiseen.

Sitaateista osa olisi sopinut useaan eri modaliteetin alle, joten niiden luokittelu vaati eri vaihtoehtojen punnitsemista. Teimme tässä vaiheessa muutoksia myös modaliteettimallin alkuperäiseen jaotteluun. Ensin yhdistimme täytyä- ja voida-modaliteetit yhdeksi kappaleeksi, koska koimme niitä koskevien vastausten nivoutuneen vahvasti yhteen. Päätimme myös, että emme muodosta haluta-modaliteetille omaa kappalettaan, koska saimme siihen sopivia vastauksia niukasti.

Toimme kuitenkin tähän modaliteettiin sovellettavat sitaatit esiin muiden kappaleiden yhteydessä. Kun olimme siirtäneet kaikki sitaatit niille sopivien modaliteettien alle, karsimme joukosta keskenään samantapaiset vastaukset. Halusimme, että jokainen sitaatti tuo analyysiimme uudenlaista merkitystä. Seuraavaksi aloitimme analyysin kirjoittamisen. Etenimme perustelemalla kunkin sitaatin kuulumista tietyn toiminnan modaliteetin joukkoon. Toimme myös samalla havaintojemme kannalta tarkoituksenmukaista aiempaa tutkimusta esiin.

4.4. Tutkimuksen eettisyys

Verkkokyselyn avulla kerättävään aineistoon liittyy tutkimuseettisiä kysymyksiä. Lisäksi tutkimusaiheemme on hyvin sensitiivinen, minkä vuoksi on tärkeä pohtia aiheeseen liittyviä eettisiä näkökulmia. Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa tutkijoiden on kunnioitettava tutkittavien itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa sekä toteuttava tutkimus siten, ettei siitä aiheudu vahinkoa tutkittaville. Näiden yleisten eettisten periaatteiden on tarkoitus suojata tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä ja toimia tutkijoiden ja tutkimusryhmien tukena. (TENK 2019, 7.) Itsemääräämisoikeuteen liittyy se, ettei ihmisiin kohdistuvaa tutkimusta saa tehdä tutkittavilta salaa eikä tutkittavien tahdon vastaisesti (Mäkelä 2015, 12). Pyrimme kunnioittamaan tutkittavien itsemääräämisoikeutta ilmoittamalla tutkielman verkkokyselyn saatekirjeessä, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Rajasimme tutkittavien iän niin, että alaikäiset eivät ole mukana tutkimuksessa, vaikka myös heihin kohdistuu seurusteluväkivaltaa. Aineiston kerääminen alaikäisiltä olisi tuonut mukanaan haasteita, sillä heidän vanhempia olisi tällöin pitänyt informoida tutkimuksesta (TENK 2019, 9).

Sosiaalitutkimuksessa tutkittavien suojaaminen vahingolta tarkoittaa yksilötasolla ensisijaisesti tietosuojaa eli sitä, ettei yksilöitä pysty tunnistamaan tutkimuksesta (Mäkelä 2015, 15). Kysyimme tutkimuksessa tutkittavien ikää, sukupuolta, seksuaalivähemmistöön kuulumista ja etniseen vähemmistöön kuulumista, mutta emme näiden tietojen perusteella pystyneet tunnistamaan heitä. Kyselyn saatekirjeessä kehoitimme tutkittavia välttämään tunnistetietojen kertomista, jotta emme pysty

tunnistamaan heitä tai heidän mainitsemiaan henkilöitä aineistosta avointen kysymysten perusteella. Tämän vuoksi emme ole myöskään numeroineet sitaatteja tai laittaneet niihin esimerkiksi tutkittavien ikää esille.

Tutkittavilla on oikeus tietää heidän henkilötietojensa käsittelystä ja tästä tulee informoida heitä ymmärrettävällä ja totuudenmukaisella tavalla (TENK 2019, 8–9). Tämän vuoksi mainitsimme kyselyn saatekirjeessä siitä, että analysoimme aineiston anonyymisti ja luottamuksellisesti. Tutkittavilla on myös oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä ja tavoitteista sekä tutkimukseen liittyvistä riskeistä, jos sellaisia on (TENK 2019, 8–9, 12; Vanclay, Baines & Taylor 2013, 246). Sen vuoksi kerroimme saatekirjeessä seurusteluväkivallan eri muodoista ja tutkimuksen tavoitteista. Tutkittavien on saatava yksityiskohtaista tietoa tutkimuksesta, jotta he voivat tehdä vapaaehtoisen ja tietoon perustuvan päätöksen tutkimukseen osallistumisesta (Ferreira & Serpa 2018, 18).

Kyselyaineiston alustan valintaan liittyy myös eettisiä kysymyksiä. Kyselyaineiston keräämisalustan pohdinnassa harkitsimme kolmen eri vaihtoehdon välillä, jotka olivat Penna, Webropol ja Google Forms. Google Forms on näistä kolmesta kaikista tietoturvatton, joten suljimme sen pois vaihtoehdoista jo alussa. Penna ei sovellu kyselytutkimusaineiston keräämiseen, joten jouduimme myös poistamaan sen vaihtoehdoista. Turun yliopiston Webropol osoittautui parhaaksi alustaksi, sillä sen avulla pystyimme keräämään kyselyaineistoa tietoturvallisesti. Turun yliopiston Webropol ei periaatteessa sovellu sensitiivisten aiheiden keräämiseen ja käsittelyyn, mutta sillä on mahdollista tehdä anonyymina toteutettuja kyselyitä. Myös tämän vuoksi mainitsimme kyselyn saatekirjeessä siitä, ettei avoimiin vastauksiin saa kirjoittaa tunnistetietoja. Jaoimme kyselyä julkisen nettilinkin kautta, sillä se ei kerää tietoa tutkittavien sähköpostiosoitteista. Pyrimme myös kirjoittamaan avoimet kysymykset niin, etteivät ne olisi johdattelevia eli kehottaisi tutkittavia vastaamaan tietyllä tavalla.

Tutkimusaiheemme on sensitiivinen ja voi herättää tutkittavissa ikäviä tunteita ja muistoja. Kyselyn saatekirjeessä toimme esiin, että tutkittavat voivat hakea apua kokemaansa väkivaltaan esimerkiksi Nollalinjan auttavan puhelimen kautta. Siten kysely

voi itsessään olla myös interventiivinen ja käynnistää avun hakemisen. Tutkijoiden on suojeltava tutkijoita kaikenlaiselta vahingolta, mikä voi liittyä tutkimukseen osallistumiseen (Vanclay, Baines & Taylor 2013, 247). Tämän vuoksi on myös erityisen tärkeää, että tutkittavia ei voi tunnistaa aineistosta. Tutkittavien tunnistaminen aineistosta voi aiheuttaa heille vaaratilanteita, kun kyseessä on lähisuhdeväkivaltaa kartoittava tutkimus. Kun kerätään salassa pidettävää tietoa, tutkijoiden on myös pohdittava sitä, miten kerättyä aineistoa säilytetään ja miten aineiston salassa pidettävyys säilyy, jos muut tutkijat aikovat käyttää aineistoa. Tutkijoilla on siten velvollisuus suojella aineistoa, joka sisältää salassa pidettävää tietoa. (Ferreira & Serpa 2018, 19.) Tutkimuksen valmistuttua hävitimme aineiston kirjoittamalla sen päälle ja poistamalla sen kokonaan.

5. Tulokset

Tulososion ensimmäisessä alaluvussa kerromme, millaisena nuorten kokema seurusteluväkivalta aineistossamme ilmenee ja mitä väkivallan muotoja siihen liittyy. Toisessa luvussa tarkastelemme puolestaan sitä, millaista apua nuoret ovat hakeneet ja saaneet kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Kolmannessa luvussa siirrymme tarkastelemaan sitä, miten intersektionaalisuus näkyy seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten toimijuudessa. Toteutamme analyysin tarkastelemalla, millainen vaikutus intersektionaalisuuden eri piirteillä on avun hakemiseen toimijuuden modaliteettien näkökulmasta. Jyrki Jyrkämän (2008) modaliteettimallissa toimijuuden modaliteetit jakautuvat kuuteen eri ryhmään, jotka ovat kykeneminen, osaaminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen. Näistä tarkastelemme toimijuutta etenkin kykenemisen, osaamisen, tuntemisen, voimisen ja täytymisen näkökulmista. Viidennessä luvussa analysoimme sitä, millaista apua nuoret toivoisivat saavansa kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Luvussa tuomme myös esiin miten intersektionaalisuus kytkeytyy nuorten toiveisiin.

5.1 Nuorten kokema seurusteluväkivalta

Seurusteluväkivalta ilmeni aineistossa useilla eri tavoilla ja vastaajat kertoivat kokeneensa useita väkivallan eri muotoja samanaikaisesti. Parisuhdeväkivaltaa käsittelevien tutkimusten mukaan on tavallista, että väkivallan eri muodot esiintyvät rinnakkain (esim. Krug ym. 2005). Aineistossa erityisesti henkinen ja fyysinen väkivalta esiintyivät usein samassa yhteydessä. Myös digitaalista väkivaltaa kokeneet olivat kokeneet usein henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Eräs vastaaja kertoi kokeneensa samanaikaisesta sekä väkivallalla uhkailua, tavaroiden heittelyä, nimittelyä, sosiaalisen median käytön tarkkailua ja tappouhkauksia. Toinen vastaaja oli kokenut läpsimistä, lyömistä ja henkisen väkivallan eri muotoja, kuten kontrolloimista ja pettämistä sekä rahallista hyväksikäyttöä. Näistä vastauksista ilmenee hyvin se, miten eri väkivallan muodot kytkeytyvät usein yhteen ja niitä voi olla toisaalta myös vaikea erottaa toisistaan.

Henkinen väkivalta osoittautui aineistossa yleisimmäksi seurusteluväkivallan muodoksi. Yli kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista kertoi kokeneensa seurustelusuhteessaan henkistä väkivaltaa. Myös muissa seurusteluväkivallan muotoja käsittelevissä tutkimuksissa henkinen väkivalta on todettu yleiseksi väkivallan muodoksi (esim. Kovanen 2019, 22). Avoimissa vastauksissa henkinen väkivalta ilmeni monin eri tavoin. Erityisesti uhkailu, haukkuminen ja kontrollointi korostuivat henkisen väkivallan muotoina. Kontrollointi saattoi ilmetä esimerkiksi sosiaalisten suhteiden rajoittamisena. Myös kumppanin nolaaminen, kiristäminen ja asioiden vääristäminen tai valehtelu nousivat esiin aineistossa.

“Häiritsevää mustasukkaisuutta, nimittelyä, kiristämistä esimerkiksi itsensä vahingoittamisella, syyllistämistä, valehtelua, sosiaalisten suhteiden rajoittamista”

Henkisen väkivallan lisäksi fyysisen väkivallan kokeminen korostui kyselyyn vastanneiden joukossa. Yli puolet vastanneista oli kokenut jonkinasteista fyysistä väkivaltaa. Fyysinen väkivalta ilmeni vastaajien mukaan esimerkiksi lyömisenä, hakkaamisena, läpsimisenä, tönimisenä, potkimisena, puremisena sekä kuristamisena. Vastaajat kertoivat myös ei toivotusta kiinni pitämisestä, hiuksista kiinni ottamisesta sekä puhelimen kädestä pois vääntämisestä. Myös tavaroiden heittäminen ja oven potkiminen nousivat aineistossamme esimerkeiksi fyysisestä väkivallasta. Hieman alle neljäsosalla vastaajista oli kokemusta seurustelusuhteisiin liittyvästä seksuaaliväkivallasta. Seksuaaliväkivalta näkyi aineistossa painostamisena sekä pakottamisena seksuaalisiin tekoihin ja jopa raiskauksena.

Digitaalista väkivaltaa kertoi kokeneensa noin neljäsosa nuorista. Digitaalinen väkivalta ilmeni etenkin sosiaalisen median käytön tarkkailuna ja rajoittamisena. Esimerkiksi kumppanin viestien lukeminen salaa ja uhkailu toisen tietojen jakamisesta sosiaalisessa mediassa ilmenivät sosiaalisen median käytön kontrolloimisena. Sijaintitietojen jakamisen vaatiminen ja sijainnin jatkuva kysyminen ilmenivät myös aineistossa digitaalisen väkivallan muotoina. Taloudellinen väkivalta ei noussut aineistosta yhtä selvästi esiin, sillä ainoastaan kolme vastaajista kertoi kokeneensa taloudellista

väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta oli ilmennyt esimerkiksi rahallisena hyväksikäyttönä. Taloudellisen väkivallan ja alistamisen onkin ajateltu olevan nuorten seurustelusuhteissa vähäisempää kuin aikuisten välisessä parisuhdeväkivallassa (Salmi 2009, 153).

Vastaajat toivat esiin myös seurustelusuhteissa itse tekemäänsä väkivaltaa, joka ilmeni henkisenä, fyysisenä ja digitaalisena väkivaltana. Väkivaltaan reagoiminen väkivallalla nousi myös yhdessä vastauksessa esiin. Jatkuva väkivallalle altistuminen voi johtaa siihen, että uhri käyttää väkivaltaa väkivallan tekijää kohtaan. Seurusteluväkivallan kokeminen voi myös vaikuttaa seuraaviin parisuhteisiin ja lisätä riskiä väkivaltaiseen käytökseen, kuten yhdessä vastauksista käy ilmi. Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että nuorena koettu seurusteluväkivalta lisää todennäköisyyttä käyttäytyä väkivaltaisesti tai kokea väkivaltaa tulevilla parisuhteissa (esim. Gómez 2011, 178). Avun saaminen ja seurusteluväkivallan kierteen katkaiseminen nuorten parisuhteissa on siten myös parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä.

“Nuorena olin itse seurusteluväkivallan tekijä -osapuoli. Puhuin alentavaan sävyyn. Suuttuessani saatoin heitellä tavaroita, joskus tönäistä kumppania. Luin toisen viestejä salaa ja selvitin hänen salasanansa somessa. Olen uhannut erolla. Nämä tapahtuivat tilanteissa, joissa koin tulleeni loukatuksi tai pelkäsin hylkäämistä.”

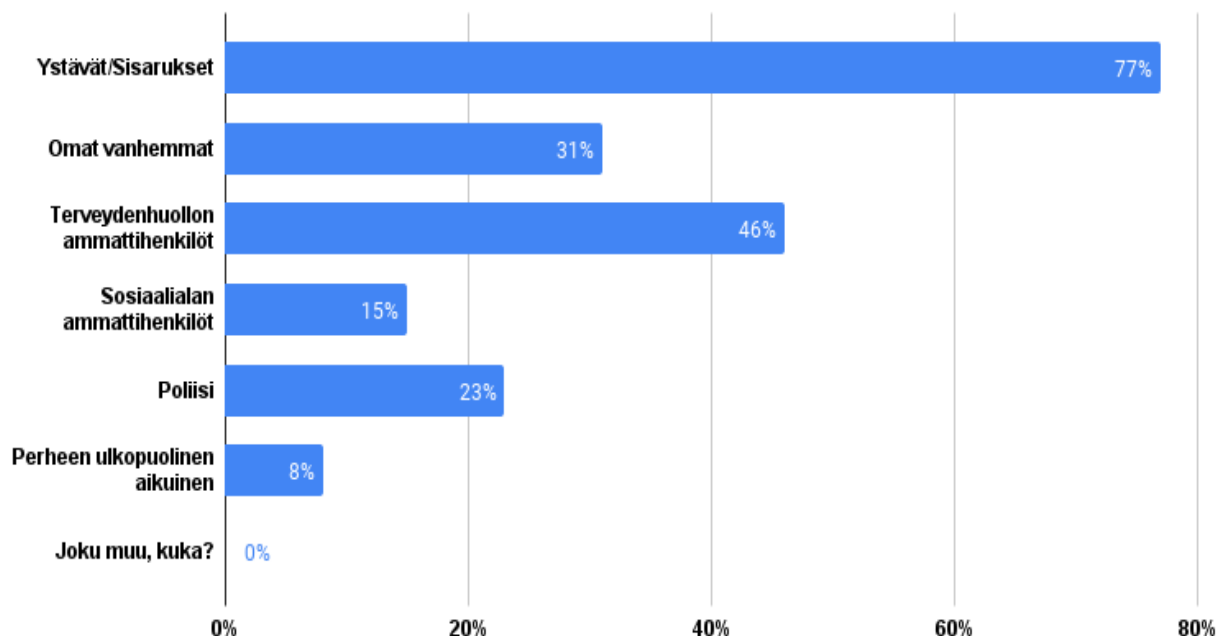
“Alle 18-vuotiaana silloinen kumppanini käytti paljon henkistä väkivaltaa, kuten uhkailua, haukkumista ja negatiivisten asioiden ja valheiden levittämistä. Tähän reagoin itse kertaalleen fyysisellä väkivallalla naisena. Suhde päättyi, mutta sen vaikutukset heijastuivat myöhempisiin suhteisiin täysikäisenä. Huomasin olevani usein kontrolloiva ja henkisesti toista alistava, jopa loukkaava osapuoli. Nykyisessä suhteessa olen tätä onnistunut työstämään. Alussa nämä piirteet olivat voimakkaitakin, nykyisin huomaan suuttuessani ajattelemaan hyvin inhottavia ja loukkaavia asioita puolisosistani joita olen pystynyt hallitsemaan niin etteivät ne heijastuisi toiseen ainakaan voimakkaasti.”

Kumpikin nuorista kertoo käyttäneensä väkivaltaa vastareaktiona johonkin negatiiviseen tunteeseen tai toisen käyttämään väkivaltaan. Minna Rytkösen (2014, 63) mukaan

nuorten tekemä väkivalta on monisyinen ilmiö, mutta sen taustalla on kuitenkin aina sekä sosiaalinen että emotionaalinen ulottuvuus. Emotionaalisella ulottuvuudella viitataan nuoren tapaan suhtautua ja hallita syntyynyttä tunnetta. Esimerkiksi kokemus loukatuksi tulemisesta tai hyökkäyksen kohteeksi joutumisesta voi johtaa väkivaltaiseen tekoon. Sosiaalisella ulottuvuudella puolestaan tarkoitetaan nuoren keinoja kommunikoida ja saavuttaa päämääriä. Se kertoo osaltaan kyvyttömyydestä selviytyä ongelmallisesta tilanteesta. Rytkösen (2014, 64) mukaan nuori voi väkivaltaa käyttämällä esimerkiksi pyrkiä saavuttamaan itselleen asemaa tai hyvitystä. Nämä emotionaalista ja sosiaalista ulottuvuutta kuvaavat esimerkit näkyvät myös kyselyyn vastanneiden nuorten vastauksissa.

5.2. Seurusteluväkivaltaan haettu apu

Aiemman tutkimuksen mukaan nuoret hakevat harvoin apua seurusteluväkivaltaan (esim. Kovanen 2019). Tämän tutkimuksen tulokset tukevat tätä havaintoa, sillä nuorista vain joka kolmannes kertoi hakeneensa apua. Apua hakeneet nuoret kertoivat saaneensa apua eri tahoilta, joista merkittävimpiä ovat aineiston mukaan olleet omat ystävät tai sisarukset sekä terveydenhuollon ammattihenkilöt. Pienempi osa vastaajista oli hakenut apua myös omilta vanhemmiltaan ja poliisilta. Vähiten apua oltiin haettu sosiaalialan ammattihenkilöitä ja perheen ulkopuolisilta aikuisilta. Alla olevassa kaaviossa (Kaavio 1) on esitetty seurusteluväkivaltaan haetun avun tahot prosenttilukuina.

Kaavio 1. Seurusteluväkivaltaan haettu apu (N=26)

Kolme neljäsosaa eli suurin osa apua hakeneista nuorista on saanut apua omilta ystäviltään tai sisaruksiltaan. Noin kolmannes on hakenut apua omilta vanhemmiltaan ja vain yksi vastaaja perheen ulkopuoliselta aikuiselta. Näitä tahoilta saatu apu on nuorten mukaan ollut esimerkiksi vertaistukea, henkistä tukea, keskusteluapua ja ulkopuolisen asiaan antamaa näkökulmaa. Yksi nuorista toi esiin sitä, ettei hakenut apua vielä suhteen aikana, koska kumppani oli kieltänyt asiasta puhumisen. Tutkimusten mukaan nuorille saattaa olla haastavaa ymmärtää sitä, millainen käytös parisuhteissa on suotavaa ja sen vuoksi he saattavat esimerkiksi tällä tavoin kunnioittaa kumppaninsa toiveita (esim. Bildjuschkin ym. 2019, 7).

“Olen kyllä puhunut jälkeenpäin, mutta suhteen aikana oli kiellettyä puhua asioista joita hän teki minulle. Se oli kuulemma väärin häntä kohtaan, että muut saisi tietää. Uskoin häntä tottakai.”

Lähes puolet apua hakeneista nuorista on hakenut apua terveydenhuollon ammattihenkilöiltä. Vastaajista kolme mainitsi saaneensa psykoterapiaa ja kaksi kertoi

keskustelleensa psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa. Yksi vastaaja mainitsi keskustelleensa asiasta psykologin kanssa, jota on tavannut muiden syiden vuoksi. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös tapaamiset lääkärin kanssa. Osassa terveydenhuollon kautta apua saaneiden vastauksista on luettavissa se, ettei koettu seurusteluväkivalta ole ollut avun hakemisen ensisijainen syy ja avun saaminen tätä kautta on vaatinut tilanteen kärjistymistä.

“Minulla on pitkäaikainen psykologikontakti muiden syiden tiimoilta mutta seurusteluväkivaltaan liittyviä asioita olen purkanut myös siellä.”

“Muutaman kerran pääsin juttelemaan psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa kun väkivaltilanne ajautui siihen että minut kuljetettiin ambulanssilla päivystykseen. Muutoin vain ystävien tuella on pitänyt pärjätä.”

Vastauksista käy ilmi seurusteluväkivaltaa kokeneille nuorille suunnattujen palveluiden tämän hetkinen tilanne. Palveluita ja niitä koskevaa informaatiota on vähän, jonka vuoksi nuoren on hankala hakeutua tarkoituksenmukaisen avun piiriin tarpeeksi ajoissa. Tämän lisäksi vain pieni osa koetusta lähisuhdeväkivallasta on kirjattu terveydenhuollon ja poliisin rekistereihin, sillä lähisuhdeväkivallan tunnistaminen palveluissa on edelleen heikkoa (Siltala ym. 2022, 84). Kaksi nuorta kertoi turvautuneensa poliisin apuun. Toisen vastaajan mukaan poliisin toiminnasta tilanteessa ei ollut hyötyä kun taas toinen nuorista kertoi saaneensa hankittua tekijälle lähestymiskiellon. Vain kaksi vastaajaa oli hakenut apua sosiaalialan ammattihenkilöiltä. Tämä voi osittain kertoa siitä, ettei nuorilla ole tarpeeksi tietoa sosiaalipalveluista. Toisaalta sosiaalipalveluihin hakeutuminen voi olla nuorille suurempi kynnys kuin väkivallasta kertominen terveydenhuollon ammattihenkilöille esimerkiksi lääkärin tai psykologin käynnin yhteydessä.

5.3 Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

5.3.1 Psyykkiset ja fyysiset kyvyt

Intersektionaalisuuden vaikutus seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten toimijuuteen havainnollistuu aineistossa vahvimmin kyetä -modaliteetin kautta. Kyetä -modaliteetti kuvaa iän myötä muuttuvia ja fyysisiä ja psyykkisiä ominaisuuksia sekä yksilön ruumiillisia kykeneväisyyksiä. Intersektionaalisuuden muodoista ikä ja sukupuoli vaikuttavat aineistomme mukaan tämän toimijuuden osa-alueen eri ulottuvuuksiin. Nuorten mukaan ikä vaikutti siihen, ettei heillä ollut rohkeutta hakea apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan.

“Olin kyseisessä seurustelusuhteessa paljon nuorempana. Kun vuosi seurustelusuhteen loppumisesta oli kulunut, uskalsin nostaa asian esille terapiassa, johon olin hakeutunut alunperin eri syistä. Tarvitsin aikaa, että uskalsin puhua asiasta. Nuorempana en ikinä halunnut tehdä sitä, enkä myöskään ehkä ymmärtänyt, kuinka haitallista ja isossa osassa se oli.”

Pelon tunne on yksi yleisimmistä parisuhdeväkivaltaa koskevista avun hakemisen esteistä. Se voi liittyä monien muiden syiden lisäksi esimerkiksi taloudellisiin menetyksiin tai perheen hajoamiseen (esim. Ensi- ja turvakotien liitto 2018, Göy 2022). Erityisesti nuoruudessa lähipiirin reaktiot voivat aiheuttaa pelkoa ja vaikuttaa siten nuoren toimijuuteen. Vertaisryhmiin kuuluminen on nuorille tärkeää ja vertaisilta saadun hyväksynnän tarve korostuu tässä vaiheessa elämää (Eriksson 1994, Korhonen 2021). Nuoruuden ystäväpiirit ovat usein tiiviitä ja seurusteluväkivallan uhri sekä sen tekijä saattavat kuulua samoihin sosiaalisiin ryhmiin. Nuori voi esimerkiksi pelätä, että kertomalla väkivallasta hän rikkoo ystäväpiirin jäsenten toisia kohtaan osoittamaa lojaaliutta ja joutuu siten ulkopuoliseksi.

Iän myötä kehittyvät psyykkiset ominaisuudet saattavat selittää sen, että seurusteluväkivallasta kertominen pelottaa nuoruudessa jopa aikuisuutta enemmän.

Yhtenä nuoruuden tärkeimmistä kehitystehtävistä on perinteisesti pidetty yksilöllisen identiteetin muodostamista. Tätä päämäärää edeltää kuitenkin vaihe, jolloin nuori on usein ikään kuin hukassa itsensä ja omien ajatustensa kanssa. Vasta kun nuoren käsitys itsestään vahvistuu, tarve muilta saatuun hyväksyntään vähenee ja arvostus itseä kohtaa kasvaa. (Erikson 1994, Korhonen 2021.) Tämän prosessin ollessa vielä vaiheessa, seurusteluväkivallasta kertominen voi olla hankalampaa. On olemassa näyttöä siitä, että valmius hakea apua ystävilta ja perheeltä lisääntyy siirryttäessä nuoruudesta aikuisuuteen (Grinstein-Weiss, Fishman & Eisikovits 2005).

Sitaatista käy ilmi iän vaikutus avun hakemiseen myös siten, ettei vastaaja kyennyt nuorempana täysin ymmärtämään väkivallan vakavuutta ja sen vaikutusta omaan elämäänsä. Kognitiiviset kyvyt kuten abstrakti ajattelu ja syy-seuraussuhteiden hahmottaminen kehittyvät aikuisen tasolle 18–22-vuotiaana. Vasta tällöin nuori kykenee täysin ymmärtämään esimerkiksi sitä, millaisia vaikutuksia erilaisilla elämäkokemuksilla on heihin itseensä. (Korhonen 2021.) Näin ollen ajattelun kehityksen vaikutus nuoren toimijuuteen näkyy kyetä-modaliteetin kautta: nuori ei ole hakenut apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan, koska hän ei ole kyennyt ymmärtämään väkivallan vakavuutta ja vaikutuksia omaan elämäänsä.

Kahden naispuolisen vastaajan mukaan sukupuoli vaikutti avun hakemiseen siitä syystä, että he ovat fyysisiltä ominaisuuksiltaan miehiä heikompia. Toinen vastaajista kertoo kokevansa, että on naisena myös helpommin alistettavissa.

“Tietää olevansa itse fyysisesti alakynnessä.”

“Naisena olen heikompi ja helposti alistettavissa.”

Joidenkin tutkimusten mukaan sekä naisiin että tyttöihin kohdistuu määrällisesti enemmän lähisuhdeväkivaltaa, joka on usein luonteeltaan miehiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa vakavampaa (esim. Krug ym. 2005, Siltala ym. 2022 & Isotalo 2017). Sukupuolittunutta väkivaltaa koskevan tutkimuksen mukaan ilmiön taustalla

vaikuttaa naisten alisteinen asema suhteessa mieheen, mikä puolestaan juontaa juurensa muun muassa naisen heikompiin fyysisiin ominaisuuksiin. Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset saattavat jäädä suhteeseen, koska pelkäävät kumppaninsa kosta (World Health Organization 2012). Kostolla saatetaan viitata muun muassa fyysisiin rangaistuksiin. Nainen jää usein tällaisissa väkivaltatilanteissa fyysisten ominaisuuksiensa vuoksi alakynteen (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 46). Myös Isotalon (2019) tutkimuksen mukaan yksi syy sille, miksi seurusteluväkivaltaa kokeneet tytöt salaavat asiaa ulkopuolisilta, on pelko poikaystävää kohtaan. Kyetä- modaaliteetin mukaan ruumiillinen kykeneväisyys vaikuttaa osaltaan toimijuuteen ja seurusteluväkivaltaa kokeneiden naisten mukaan juurikin tämä ulottuvuus on vaikuttanut avun hakemiseen heidän kohdallaan.

5.3.2 Tiedot ja taidot

Nuorten seurustelusuhteissa suhteen osapuolilla on usein vain vähän kokemusta seurustelusta. Nuoren iän vuoksi nuorilla saattaa olla myös puutteellista tietoa siitä, mitä seurusteluväkivalta tarkoittaa. Kokemuksen ja tiedon puute voi ilmetä puutteellisena ymmärryksenä koskien sitä, mikä seurustelusuhteessa on sallittua ja mikä ei. Ikä voi näin ollen vaikuttaa nuorten toimijuuteen tietojen, taitojen ja kokemuksen kautta. Nuoret eivät myöskään välttämättä usko siihen, että avun hakemisesta on hyötyä (Vanheusden 2008, 102). Myös tiedon puute auttavista palveluista voi vaikuttaa nuorten toimijuuteen negatiivisesti (Eigenhuis ym. 2021, 13).

“15-18v kyseisessä suhteessa en vielä ymmärtänyt mikä on ok suhteessa ja en myöskään uskaltanut pyytää apua.”

“En ymmärtänyt, miten väärin käyttäydyin. En missään nimessä nykyisessä suhteessa toimisi samoin. Kyllä siis ajattelen, että ikä vaikutti, ei olisi pitänyt seurustella niin nuorena.”

Jälkimmäisessä sitaatissa seurusteluväkivaltaa kumppaniinsa kohdistanut nuori toteaa, ettei enää nykyisessä seurustelusuhteessa käyttäytyisi samalla tavalla kuin aiemmassa suhteessaan. Iän ja kokemuksen myötä hänellä on karttunut tietoa turvallisen seurustelusuhteen rajoista. Nuoren näkemyksen mukaan nuorena ei olisi kannattanut seurustella vähäisten tietojen ja taitojen takia. Itsehillinnän taitojen opetteleminen ja väkivallattomien ratkaisukeinojen löytäminen on tärkeää, jotta väkivallan kierteen voi katkaista (Kovanen 2019, 12). Iän vaikutus toimijuuteen välittyy näin ollen osata -modaliteetin kautta.

Myös seurusteluväkivaltaan liittyvä häpeä voi vaikuttaa nuorten toimijuuteen. Isotalo (2019, 65) tuo esiin, että häpeä on yksi nuorten seurusteluväkivaltaan liittyvä avun hakemista estävä tekijä, mutta myös tiedon puute rikosasioista ja uhrin oikeuksista voi olla nuorilla vähäistä. Nuoret eivät siten välttämättä tunnista sitä, että heidän kokema väkivalta on rikosasia, josta on mahdollista tehdä rikosilmoitus. Häpeän kokemus voi liittyä myös siihen, etteivät nuoret tiedä kuinka yleistä parisuhteissa tapahtuva väkivalta on ja he saattavat myös syyttää tilanteesta itseään. Iän myötä tieto lähisuhteväkivallasta ja sen vaikutuksista saattaa lisääntyä, mikä myös voi vahvistaa toimijuutta.

“Henkistä väkivaltaa sisältävä parisuhde oli lukioaikana ja oli ensimmäinen parisuhteeni. En tiennyt mikä on normaalia parisuhteessa ja toisaalta tilanne hävetti, joka esti tilanteesta täysin rehellisesti kertomisen ulkopuolisille.”

Myös sukupuoli voi vaikuttaa toimijuuteen osata -modaliteetin kautta. Aineistossa tulee esiin, että että naisena vaikeista ja sensitiivisistä asioista keskusteleminen saattaa olla helpompaa. Tämä voi liittyä siihen, että naisena näistä asioista keskusteleminen on yleisempää, joten naisilla on kertynyt kokemusta ja taitoja niistä puhumiseen. Myös sukupuoliin liitetyt stereotypiat voivat vahvistaa tietynlaista käytöstä. Juvrud ja Rennels (2017, 35) havaitsivat tutkimuksessaan, että sisäistetyt maskuliinisuuteen liitetyt stereotypiat heikensivät sekä naisten että miesten avun hakemista, kun taas naiseuteen liitetyt stereotypiat kannustivat naisia pyytämään apua. Näille stereotypioille altistuminen

voi siten opettaa nuorille, miten eri sukupuolten kuuluu käyttäytyä ja vaikuttaa siten heidän toimijuuteensa.

“Naisena asioista voi olla helpompi keskustella matalalla kynnyksellä.”

Haluamisen -modaliteetilla viitataan yksilön päämääriin, motivaatioon ja tavoitteisiin. Yllä olevassa sitaatissa ilmenee naiseuden mukana tuomien tietojen ja kokemuksen lisäksi myös motivaatio hakeutua avun piiriin. Parisuhdeväkivaltaa kokevien naisten motivaatiota avun hakemiseen on tutkittu myös aiemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Rohnin ja Tenkorangin (2022) tutkimuksessa motivaatioon vaikutti uupumus, väkivallan muuttuminen vakavammaksi sekä luotto muihin ihmisiin ja läheinen suhde heihin. Naisten kohdalla erityisesti vahvat siteet perheenjäseniin tai ystäviin voivat lisätä kokemusta kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta, mikä voi taas lisätä motivaatiota hakea läheisiltä apua. Siten naissukupuoli voi lisätä yksilön toimijuutta avun hakemisessa motivaation kautta.

5.3.2 Tunteet ja arvot

Tuntea -modaliteetti liittyy ihmisten tapaan muodostaa mielipiteitä ja arvottaa asioita keskenään. Myös omien tunteiden kytkeminen asioihin on keskeinen osa tuntemisen modaliteettia. Aineistossamme tunteminen ja erilaiset arvostukset kytkeytyivät erityisesti sukupuoleen ja siihen liittyviin odotuksiin. Tyttöjen ja naisten tekemä väkivalta on ilmiö, josta ei puhuta julkisesti yhtä paljoa kuin miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta. Yksi vastaajista kertoi ajatelleensa seurustelusuhteessaan, ettei naisten tekemä väkivalta ole yhtä väärin kuin miesten tekemä väkivalta. Tämä voi liittyä näkemykseen siitä, ettei naisten miehiin kohdistama väkivalta ole yhtä vakavaa ja siitä kohdistuvat seuraukset eivät ole siten yhtä haitallisia. Joidenkin tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallasta koituvat fyysiset ja psyykkiset seuraukset ovat kuitenkin lähes yhtä vakavia sekä miehillä että naisilla (esim. Kolbe & Büttner 2020). Toimijuuteen voi siten vaikuttaa tapamme arvottaa miesten ja naisten tekemän väkivallan vakavuutta.

“Koen, etten ymmärtänyt, että naisten ja tyttöjen tekemä väkivalta on aivan yhtä väärin (olen siis nainen) kuin miesten tekemä.”

Vaikka keskustelu sukupuolten välisestä tasa-arvosta on koko ajan lisääntynyt, naisten tekemää väkivaltaa pidetään edelleen yhteiskunnassamme tabuna: nainen on perinteisesti nähty ensisijaisesti hoivaajana, jolta odotetaan väkivallattomuutta (Lattu 2016, 55). Miehen naiseen kohdistamaa väkivaltaa ollaan puolestaan kautta aikojen pyritty oikeuttamaan eri yhteyksissä esimerkiksi ajattelemalla, että se on yksi maskuliinisuuteen kuuluvista tavoista ratkaista ongelmia (Huttunen ym. 2015, 373). Sundaramin (2013, 896) tutkimuksessa suurin osa nuorista suhtautui hyväksyvämmiin naisten tekemään väkivaltaan ja piti sitä vähemmän vakavana kuin miesten tekemää väkivaltaa. Naisten ja miesten väkivaltaisuuteen tai väkivallattomuuteen liitetyt oletukset saattavat siten vaikuttaa yksilön tapaan arvioida naisten ja miesten kokemaa väkivaltaa ja vaikuttaa avun hakemiseen. Kun naisten tekemää väkivaltaa ei pidetä yhtä vääränä kuin miesten tekemää, siihen ei välttämättä haeta yhtä herkästi apua.

Myös miespuolinen vastaaja koki sukupuolensa vaikuttaneen avun hakemiseen. Hän kertoi, ettei halunnut uskoa olevansa väkivallan uhri eikä toisaalta tahtonut muiden pitävän häntä heikkona.

“Koin ettei mulle voisi käydä näin enkä halunnut vaikuttaa heikolta muiden silmissä. Jälkeenpäin olen ollut avoin, mutta hän osasi manipuloida minut täysin omaan hallintaansa”

Tutkimusten mukaan väkivallan uhriksi joutuneiden miesten on vaikea käsitellä kokemuksiaan ja etenkin häpeän kokemukset vaikeuttavat väkivallan puheeksi ottamista miesten keskuudessa (Hogan 2016 & Peitsalo ym. 2017). Hoganin (2016) tutkimuksen mukaan häpeän tunteet liittyivät muun muassa miesten kokemukseen siitä, etteivät he ole kyenneet toimimaan yhteiskunnan heille asettaman roolin mukaan. Traditionaalisen ajattelun mukaan heikkouden paljastaminen tai uhrin asemaan joutuminen eivät ole osa miehisyttä. Vahvaan miehisyyteen on päinvastoin liitetty kyky

ylläpitää ja ottaa vastuuta omasta toimintakyvystään. (Peitsalo ym. 2017, 14.) On siis selvää, että miehille asetettu sukupuolirooli vaikuttaa merkityksiin, joita he liittävät väkivaltaan. Nämä merkitykset puolestaan vaikuttavat avun hakemiseen liittyvään toimijuuteen.

5.3.4 Rajoitteet ja mahdollisuudet

Täytyä -modaliteetti viittaa erilaisiin fyysisinä tai psyykkisinä ilmeneviin normatiivisiin ja moraalisiin esteisiin sekä pakkoihin ja rajoituksiin. Yksi nuorista kertoi yhteiskunnan miehiin kohdistamien yleisten oletusten hankaloittavan avun hakemista hänen kohdallaan. Nuori kertoi ajatelleensa, ettei hänen uhripositionsa tai avun tarpeeseensa uskottaisi hänen sukupuolensa vuoksi. Toisaalta hän ei myöskään tiennyt, mistä apua voisi saada.

“Yleinen oletus ettei miehet tarvitse apua ja että on kyllä pärjättävä itse miehenä. Sekä yleinen oletus ettei mies ole uhri. Kukaan ei uskoisi minun tarvitsevan apua enkä edes tiennyt miten voisin saada apua”

Kuten jo tuntea -modaliteetin yhteydessä toimme esiin, sukupuoliin liitetyt odotukset ovat aineistomme mukaan vaikuttaneet seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten käsityksiin itsestään ja vaikuttaneet sitä kautta heidän toimijuuteensa. Tällaiset oletukset voivat kuitenkin vaikuttaa avun hakemiseen myös ulkoa päin esimerkiksi saadun tuen ja palveluiden kautta. Peitsalon (2017) mukaan yksi miesten avun hakemista hankaloittavista tekijöistä liittyy palvelurakenteisiin ja niiden sisäisiin käytäntöihin. Miehille kohdennettuja palveluita on vähän ja niitä koskevaa tietoa niukasti saatavilla. Myös tietoisuus miehiin kohdistuvasta väkivallasta on vähäistä. Näin ollen on mahdollista, että sukupuoli rajoittaa ainakin jossakin määrin mahdollisuutta tarkoituksenmukaisen avun saamiseksi ja vaikuttaa sitä kautta seurusteluväkivaltaa kokeneiden nuorten toimijuuteen.

Kaksi etniseen vähemmistöön kuuluvaa nuorta kuvaili kulttuuriin liittyvien piirteiden hankaloittaneen seurusteluväkivaltaan liittyvää avun hakemista. Toisen nuoren mukaan saatu kasvatusta korosti itsenäistä selviytymistä ja painotti erityisesti sitä, etteivät miehet tarvitse apua.

“Kasvatus ei tukenut avun hakemista vaan tuki lähinnä itse selviämistä sekä sitä että miehet eivät ole heikkoja tai tarvitse apua”

Joidenkin tutkimusten mukaan avun hakemiseen liittyvä häpeällisyys saattaa entisestään korostua patriarkalisissa yhteiskunnissa, joissa painotetaan miehen asemaa vahvana ja yliverlaisena sukupuolena (esim. Akangbe 2020). Tällaisissa kulttuureissa keskeisten maskuliinisuutta koskevien normien noudattamatta jättäminen saattaa merkitä vallan ja etuoikeuksien menettämistä, eikä uhriposition omaksuneita miehiä välttämättä enää edes nähdä “miehinä” (Idriss 2022). On myös havaittu, että etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret ja nuoret aikuiset kokevat usein voimakkaampia leimautumisen ja häpeän tunteita kuin valtaväestö, kun he hakevat apua esimerkiksi mielenterveysongelmiin (Eigenhuis ym. 2021, 14). Kulttuuriin liittyvät normatiiviset pakot ja rajoitukset saattavat ohjata tämän kaltaisen kasvatuksen saaneiden nuorten toimijuutta seurusteluväkivaltaan liittyvässä avun hakemisessa.

Toisen nuoren mukaan uskontoon liittyvien käsitysten ja normien rikkominen oli aiheuttanut hänessä häpeää, mikä osaltaan hankaloitti väkivallan puheeksi ottamista. Lestadiolaisuus jakautuu Suomessa eri suuntauksiin, joista erityisesti vanhoillislestadiolaisuus käsittää esimerkiksi tiukkoja esiaviolliseen seksiin liittyviä sääntöjä (Hurtig 2013, 28-33).

“Olen lestadiolainen, eikä meidän uskomusten ja normien mukaan yhdyntää harrasteta ennen avioitumista. En uskaltanut sanoa asiaa ääneen, koska häpesin sitä. Joten seksuaalisen väkivallan kohdalla se oli isossa roolissa, kun miettii puheeksiottoa.”

Lestadiolaisyhteisön normeista poikkeaminen saattaa johtaa esimerkiksi yhteisöstä ulos sulkemiseen. Seksuaalisuus on myös teema, jonka kautta etenkin naisia on pyritty yhteisön sisällä häpäisemään. Yhteisön ylläpitämät seksuaalisuuteen liittyvät rajoitukset ja niiden rikkomisesta koituvat seuraukset ovat siis vaikuttaneet nuoren toimijuuteen: hän ei uskaltanut kertoa kokemuksistaan, koska pelkäsi yhteisöltä saamaansa reaktiota. (Lindman 2020.) Lisäksi on tavallista, että vanhoillislestadiolaisen liikkeen sisällä tapahtunut parisuhdeväkivalta käsitellään yhteisön sisäisenä asiana, eikä siitä näin ollen tehdä esimerkiksi rikosilmoitusta. Yhteisö myös kyseenalaistaa vahvasti uhrin kokemuksia ja näissä tilanteissa etenkin naisten vakaumusta usein epäillään. (Lindman 2020.) On mahdollista, että myös tämän kaltaiset käytänteet ovat rajoittaneet nuoren toimijuutta.

Aineistossamme nuorempi ikä osoittautui tekijäksi, joka voi vaikeuttaa avun hakemista. Yksi vastaajista koki, ettei nuorten seurustelusuhhteissa tapahtuvaa väkivaltaa oteta yhtä vakavasti kuin aikuisten parisuhhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Avun hakemista voi siten rajoittaa tapa, jolla yhteiskunnassa ja eri palveluissa suhtaudutaan eri ikäisten kohtaamaan lähisuhdeväkivaltaan. Kovasen (2019, 36) tutkimuksessa käy ilmi, että melkein joka viides seurusteluväkivaltaa kohdannut nuori kokee, ettei häntä ole kuunneltu tai uskottu kun hän on kertonut kokemastaan väkivallasta. Lähisuhdeväkivallan kokemusta saatetaan vähätellä tai joskus se ohitetaan kokonaan. Ikä on siten myös tekijä, joka saattaa estää nuoria saamasta apua kokemaansa väkivaltaan.

“Koen että näin nuoren seurustelusuhhteita ei oteta vakavasti, tai niissä tapahtuvia väkivaltaisista asioita.”

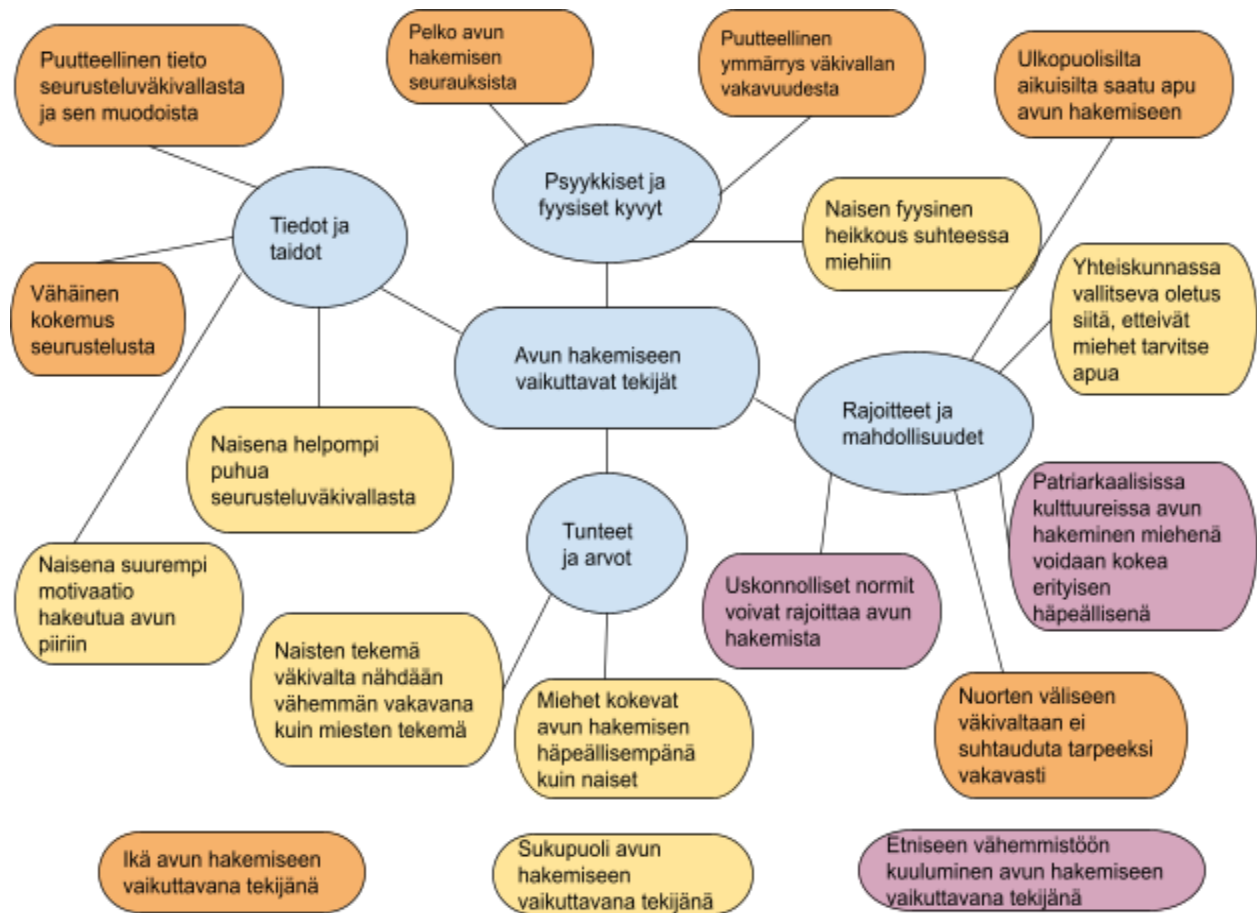
Voida -modaali tarkoittaa Jyrkämän modaaliteettimallissa yksilön erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja, jotka mahdollistuvat rakenteiden ja muiden yksilöiden kautta. Eräs vastaajista kertoi, että matematiikan opettaja on ollut hänen tukenaan ja neuvonut hakemaan apua poliisilta. Matematiikan opettaja on siten toiminut henkilönä, joka on auttanut vastaajaa avun hakemisen prosessissa ja toiminut siten

mahdollistavana tekijänä. Joskus tieto nuoren kokemasta seurusteluväkivallasta voi tulla poliisin tietoon oppilaitoksen kautta (Isotalo 2019, 63). Opettajilla ja koulun muulla henkilökunnalla voi olla siten merkittävä rooli avun hakemisen mahdollistajina.

“Aluksi minua ei uskottu, myöhemmin lukiossa esimerkiksi matikan ope oli tukena ja neuvo ottamaan poliisiin yhteyttä. Poliisi ei ottanut minua tosissaan. “Nuorilla on ryppyjä rakkaudessa”. Yrittivät käydä juttelemassa exälleni, mutta kun hän ei avannut ovea – jättivät asian sikseen.”

Yllä olevassa sitaatissa tulee esiin, ettei poliisi ottanut vastaajan hätää tosissaan ja vähätteli nuorten parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. “Nuorilla on ryppyjä rakkaudessa” -lause kuvastaa vahvasti sitä, miten yhteiskunnassamme nuorten väliseen väkivaltaan suhtaudutaan. Nuorten välistä väkivaltaa vähätellään eikä sitä pidetä yhtä vakavana kuin aikuisten välistä väkivaltaa. Aikuiset saattavat tulkita väkivallan osaksi nuorten välisiä suhteita ja siten vähätellä nuorten oikeutta kokea yhtäläistä syrjimättömyyttä ja fyysistä koskemattomuutta kuin aikuiset (Kivijärvi, Myllyniemi & Peltola 2015, 3). Vain pieni osa lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista päätyy viranomaisten tietoon, vaikka yli kolmasosa heistä olisi valmis kertomaan kokemastaan väkivallasta poliisille tai sosiaalityöntekijällä. Syynä kertomatta jättämiselle voi olla se, ettei tapahtumia pidetä tarpeeksi vakavina tai se, ettei kertomisesta ajatella olevan hyötyä. (Mielityinen ym. 2022, 116.) Avun hakemiseen voi siten liittyä pelko siitä, ettei koettuun väkivaltaan suhtauduta vakavasti. Myös häpeä voi estää avun hakemista, sillä muiden vähättelevä suhtautuminen voi aiheuttaa häpeän tunteen. Tämä kuvastaa sitä, miten aikuisten vähättelevä tapa suhtautua lasten ja nuorten väliseen väkivaltaan voi heikentää lasten ja nuorten toimijuutta avun hakemisessa.

Alla olevaan kuvioon (Kuvio 4) olemme koonneet avun hakemiseen vaikuttavia tekijöitä, jotka nousivat aineistossamme esiin. Tekijät jakautuvat psyykkisiin ja fyysisiin kykyihin, tietoihin ja taitoihin, tunteisiin ja arvoihin sekä rajoitteisiin ja mahdollisuuksiin. Intersektionaalisuuden eri ilmenemismuodot on esitetty eri väreillä: ikä oranssilla, sukupuoli keltaisella ja etniseen vähemmistöön kuuluminen violetilla.

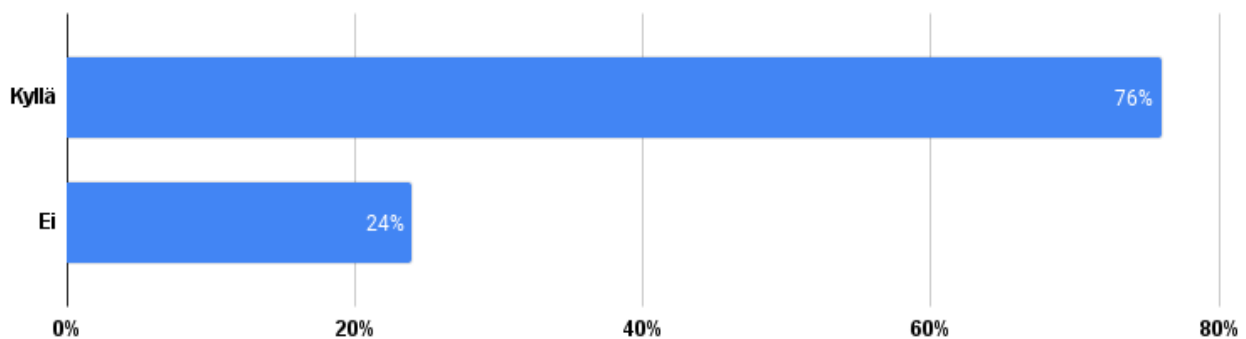
Kuvio 4. Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät. Ikä avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä on kuvattu oranssilla, sukupuoli keltaisella ja etniseen vähemmistöön kuuluminen violetilla värillä.

Kuten kuviossa ilmenee, eri modaliteetit vaikuttavat seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen useilla tavoilla. Intersektionaalisuuden eri muodoista erityisesti ikä ja sukupuoli korostuivat avun hakemiseen vaikuttavina tekijöinä. Etniseen vähemmistöön kuuluminen ilmeni erityisesti erilaisten kulttuuristen rajoitusten ja normien kautta. Avun hakemisen helpottamisen näkökulmasta on tärkeää tietää, mitkä tekijät helpottavat ja mitkä taas rajoittavat avun hakemista. Seuraavassa luvussa tarkastelemme sitä, miten avun hakemista nuorten näkökulmasta voisi helpottaa.

5.4 Avun hakemisen helpottaminen

Kyselyn avulla selvitimme nuorten näkemystä siitä, olisivatko he toivoneet apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan ja millaista apua he olisivat halunneet saada. Vastaajista 26 henkilöä eli noin kolme neljäsosaa olisi toivonut tai toivoo tällä hetkellä apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Vain kahdeksan vastaajaa ei toivonut apua. Aineistossamme nousee siten esiin nuorten toive avun saamisesta. Selvästi suurin osa olisi toivonut apua, mutta vain hieman yli kolmannes oli hakenut verkkokyselyn mukaan apua kokemaansa väkivaltaan. Avun hakemisen ja sen toivomisen välillä on siten ristiriita, jonka syitä käsitelimme edellisessä kappaleessa. Vaikka suurin osa nuorista toivoisi apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan, avun hakeminen saatetaan kokea haastavaksi. Alla olevassa kaaviossa (Kaavio 2) on esitetty halukkuus avun hakemiseen prosentteina.

Toivoisitko tai olisitko toivonut apua kokemaasi seurusteluväkivaltaan?

Kaavio 2. Seurusteluväkivaltaan toivottu apu (N=34)

Avovastauksissa tuli myös esiin se, etteivät kaikki seurusteluväkivaltaa kokevat halua apua. Muutama vastaaja kertoi, ettei hakenut apua, koska ei halunnut tai kokenut tarvitsevansa sitä. Eräs vastaaja kertoi, että hän haluaa mieluummin selvittää asiat itse kuin hakea apua ulkopuolisilta. Halu käsitellä asioita itse saattaa estää nuoria hakemasta apua myös esimerkiksi mielenterveysongelmiin (esim. Eigenhuis ym. 2021). Eräs vastaaja toi myös esiin, että hän ei itse kokenut tarvitsevansa apua kokemaansa

väkivaltaan, mutta olisi toivonut apua kumppanilleen, joka käyttäytyi häntä kohtaan väkivaltaisesti. Yksi vastaajista kertoi, että hän ei ole hakenut erikseen apua, mutta on saanut sitä jo olemassa olevan psykologikontaktin kautta. Siten olemassa oleva kontakti esimerkiksi terveydenhuoltoon voi madaltaa kynnystä keskustella seurusteluväkivallasta.

5.4.1 Ulkopuolisten vakavampi suhtautuminen

Osa nuorista kertoi kaivanneensa lähipiiriltään enemmän tukea tilanteeseensa. Niin tämän kuin aiemmankin tutkimuksen (esim. Kovanen 2019) mukaan seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret hakevat apua erityisesti ystäviltaan. Kyselyyn vastanneet nuoret pitivät kuitenkin ystävilta saatavan tuen lisäksi myös vanhempien ja perheen tukea hyvin merkityksellisenä. Vaikka nuoruuden sosiaalinen suhteet rakentuvat enenevästi perheen ulkopuolelle, vanhemmilta saatava turva on tärkeää erityisesti kuormittavissa elämäntilanteissa (Carmas 2022, 110–111). Läheisiltä saatavan avun ja tuen lisäksi heidän toivottiin auttavan nuorta pääsemään suhteesta aikaisemmin irti.

Nuoret toivoivat myös vanhempien suhtautuvan tilanteeseen vakavammin. Olemme jo aiemmin tuoneet esiin iän merkitystä sille, miten koettuun lähisuhdeväkivaltaan suhtaudutaan yhteiskunnassamme: nuorten seurustelusuhteissa kokemaa väkivaltaa ei oteta yhtä vakavasti kuin aikuisten parisuhdeväkivaltaa (esim. Kovanen 2019). Vanhempien odotettiin puuttuvan tilanteeseen esimerkiksi kysymällä nuorelta rohkeasti suhteesta.

“Ehkä vakavampaa suhtautumista omilta vanhemmilta tilanteeseen.”

“Sanoisin, että olisin kaivannut tukea ja apua lähinnä vanhemmiltani. Olisin toivonut, että oltaisi kyselty arastelematta, miten suhteessa menee--”

On mahdollista, että vanhempi suhtautuu lähtökohtaisesti nuoren seurusteluun vähättelevästi. Seurustelusuhteet voivat olla lyhytkestoisia eikä niihin välttämättä liitetä syvällisiä tunteita samalla tapaa kuin aikuisten parisuhteisiin. Myös se, että nuorten välistä väkivaltaa vähätellään ja sen ajatellaan jopa kuuluvan nuorten välisiin suhteisiin on osa ongelmaa (Kivijärvi, Myllyniemi & Peltola 2015). Vanhempi ei tästä syystä välttämättä osaa suhtautua seurustelusuhteissa tapatuvaan väkivaltaan sen edellyttämällä vakavuudella. Kyselyyn vastanneet nuoret pitävät kuitenkin omien vanhempien puuttumista tilanteeseen tärkeänä apuna kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Se, että vanhemmat olisivat tietoisia seurustelusuhteissa mahdollisesti esiintyvän väkivallan vakavuudesta, olisi kyselyyn vastanneiden mukaan yksi avun hakemista helpottavista tekijöistä.

Nuorten vastauksista käy ilmi, että myös perheen ulkopuolisten henkilöiden toivottiin suhtautuvan asiaan eri tavalla. Yksi nuori kertoi, että muut ihmiset olivat tietoisia seurusteluväkivallasta, mutta eivät silti puuttuneet asiaan. Toisen nuoren mukaan virkavalta ei ottanut häntä tosissaan eikä halunnut auttaa asian eteen päin viemisessä.

“Muiden ihmisten väliintulon. Asiasta oltiin kyllä tietoisia, mutta sille ei tehty mitään. “

“Että esimerkiksi virkavalta olisi ottanut minut tosissaan, kun vihdoinkin olin itse uskaltanut erota ja exäni uhkaili, kiristi ja stalkkasi minua. Olisivat neuvoneet lähestymiskiellon kanssa eivätkä olleet asenteella ”tuskin siitä mitään hyötyä on”.--”

Ikä on osoittautunut tutkielmassamme yhdeksi seurusteluväkivaltaan liittyväksi avun hakemista vaikeuttavaksi tekijäksi. Saamamme tulokset ovat olleet yhteneviä aiemman tutkimuksen kanssa: nuorten väkivaltakokemuksiin kohdistuva vähättely ja pelko siitä siitä, ettei nuorta oteta tosissaan on johtanut siihen, että viranomaisilta haettu apu on melko vähäistä (esim. Mielityinen ym. 2022). Kyselyyn vastanneiden nuorten mukaan muutos viranomaisten asennoitumisessa seurusteluväkivaltaa kohtaan helpottaisi siihen liittyvää avun hakemista.

5.4.2 Tietoisuuden lisääminen ja matalan kynnyksen apu

Aineistossamme korostui nuorten toive tietoisuuden lisäämisestä seurusteluväkivallasta sekä helposti saatavilla olevat auttavat palvelut. Muutaman nuoren vastauksissa tuli esiin, että seurustelusuhteissa tapahtuvasta väkivallasta olisi tärkeä kertoa enemmän esimerkiksi oppilaitoksissa ja siitä olisi myös hyvä puhua avoimemmin. Kuten parisuhdeväkivalta, myös seurusteluväkivalta osoittautuu nuorten mukaan eräänlaisena tabuna yhteiskunnassamme. Kuten aiemmin on todettu, syyllisyyden ja häpeän tunteet ovat yleisiä traumoja kokeneilla henkilöillä (Beck ym. 2011, 741). Jos seurustelusuhteista tapahtuvasta väkivallasta puhuttaisiin enemmän ja siitä koskevaa tietoa lisättäisiin, tämä voisi vähentää syyllisyyttä, jota nuori saattaa kokea joutuessaan seurusteluväkivallan kohteeksi, kuten eräs nuorista toteaa:

“Toivoisin että näistäkin asioista puhuttaisiin avoimemmin jotta pystyisi helpommin ymmärtämään ettei vika ollut itsessä.”

Vastauksissa ilmenee toive seurusteluväkivaltaan liittyvän tietoisuuden lisäämisestä ja eri väkivallan muotojen ymmärtämisestä. Nuoret eivät välttämättä tiedä, mikä seurustelusuhteessa on sallittua ja mikä ei, minkä vuoksi koulutusta näistä olisi syytä lisätä. Eräs vastaaja tuo myös esiin, että hän olisi toivonut, että seurusteluväkivallasta olisi kysytty häneltä suoraan. Väkivallasta suoraan kysyminen saattaa madaltaa kynnystä siitä kertomiseen. Myös Kovasen (2019, 52) tutkimuksessa käy ilmi, että noin puolet seurusteluväkivaltaa kokeneista tai sitä kumppaniin kohdistaneista vastaajista olisi toivonut enemmän tietoa seurusteluväkivallasta ja vielä suurempi osa olisi toivonut, että väkivallasta olisi kysytty häneltä suoraan. Väkivallan eri muotojen tunnistaminen on tärkeää, jotta nuoret tietävät väkivallan olevan muutakin kuin fyysisen koskemattomuuden loukkaamista, kuten eräs vastaajista tuo esiin. Henkinen väkivalta saattaa olla huomaamattomampaa kuin fyysinen väkivalta ja sen tunnistaminen voi siksi olla haastavampaa (Martin & Younger-Lewis 1997, 1555).

“Väkivalta tapahtui ensimmäisessä parisuhteessani ollessani 16–20-vuotias. Toivon että joku olisi osannut kysyä tilanteestani, koska en itse osannut kertoa kokemastani. Lisäksi olisin kaivannut vahvistusta sille, ettei minkäänlainen väkivalta missään muodossa kuulu suhteeseen ja kaikki väkivalta ei ole nyrkillä lyömistä.”

Vastauksissa nuori ikä osoittautui tekijänä, joka on vaikuttanut nuorten käsitykseen seurustelusuhteen rajoista, mutta myös toisaalta aikuisten ja oppilaitosten rooli lähisuhdeväkivallan tietoisuuden lisääjinä olisi nuorten mielestä tärkeää. Koulujen vastuu tietoisuuden lisäämisessä ja väkivallasta kysymisessä on siten keskeinen. Myös seurusteluväkivallan ennaltaehkäisyyn kannalta oppilaitosten rooli on hyvin tärkeä.

“Todella vaikea sanoa sillä muut eivät voi katkaista suhdetta toisen puolesta. Koulussa olisi nuorempana hyvä kuulla mikä on seurusteluväkivaltaa ja mikä ei. Esim kontrollointi tuntui normaalilta silloin. Parempi koulutus siis koskien suhteita.”

Nuorten vastauksissa korostui myös tarve matalan kynnyksen palveluille, joista voisi hakea helposti keskusteluapua ja neuvoa tilanteeseen. Nuorilla ei välttämättä ole tarpeeksi tietoa saatavilla olevista palveluista, eikä toisaalta nuorille suunnattuja seurusteluväkivaltaan liittyviä auttavia palveluja Suomessa juuri ole. Matalan kynnyksen palveluihin nuori voisi hakeutua suoraan ilman lähetettä tai pitkää jonotusaikaa, jolloin väkivallasta keskusteleminen ammattilaisen kanssa olisi pienemmän vaivan takana. Jos keskusteluaikaa joutuu odottamaan pitkään, voi halukkuus asiasta puhumiseen laskea. Eräs vastaaja toi myös esiin, että olisi tärkeää saada apua turvallisuuden tunteen palauttamiseen. Parisuhdeväkivalta voi heikentää yksilön turvallisuuden tunnetta merkittävästi ja tutkimuksissa on havaittu, että jopa yli puolella parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista on posttraumaattinen stressihäiriö (esim. Nathanson ym. 2012). Auttavissa palveluissa olisi siten tärkeä keskittyä myös turvallisuuden tunteen vahvistamiseen.

“Näin jälkikäteen ajateltuna olisi varmasti ollut hyvä, jos olisi ollut jokin asiantuntijataho, josta saada neuvoa ja toisaalta myös tukea turvallisuudentunteen palauttaumiseen.”

Yhden vastaajan mukaan matalan kynnyksen apu voisi olla esimerkiksi soittopyyntöpalvelu, jossa voisi keskustella ammattilaisen kanssa. Suomessa lähisuhdeväkivaltaa kokeneille on perustettu auttava puhelin nimeltä Nollalinja, johon voi soittaa ympäri vuorokauden. Kuitenkaan nuorille suunnattua seurusteluväkivaltaan liittyvää puhelinpalvelua ei ole. Nuorilla ei myöskään ole välttämättä tietoa Nollalinjasta tai esimerkiksi Sekasin-chatista, jossa voi keskustella vapaaehtoisten kanssa mieltä painavista asioista. Tiedon puute näistä palveluista voi kertoa siitä, ettei oppilaitoksissa näistä palveluista välttämättä kerrota nuorille.

“Joku ammattitaho voisi tarjota matalan kynnyksen apua, soittopyyntöpalvelu tms verkkoon mistä avun tarvitsijan on mahdollisesti helpompi hakea keskusteluapua. Mikäli väkivaltatilanne vaatii virkavaltaa paikalle ei koskaan saisi jättää uhria yksin käsittelemään tapahtuneita vaan apua pitäisi järjestää pidemmäksi aikaa, niin että uhriin otetaan yhteys.”

Nuoren esittämä tilanne vaatii yhteiskunnalta ja koko palvelujärjestelmältä enemmän toimia sen eteen, ettei kukaan väkivaltaa kokenut jää ilman palveluita. Väkivallan kokijalle olisi tärkeä tarjota kriisiapua ja kuten vastaaja toteaa, ammattilaisten on hyvä jäädä seuraamaan tilannetta ja ottaa uhriin yhteys myös tapahtuneen jälkeen. Palvelujärjestelmämme olettaa, että väkivaltaa kokeneilla on tarpeeksi voimia hakea apua itselleen (esim. Ronkainen 2002). Väkivallan kokijat jäävät siten usein yksin, koska avun hakeminen on täysin heidän vastuullaan. Kuten olemme aiemmin todenneet, nuorilla ei ole välttämättä tarpeeksi tietoa eri palveluista. Etenkin heidän kohdalla vaatimus avun itsenäisestä hakemisesta ei siten huomioi nuorten kokonaisvaltaista tilannetta.

6. Johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on ollut kuvata 18–29-vuotiaiden nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta ja siihen liittyvästä avun hakemisesta sekä selvittää, miten avun hakemista voitaisiin nuorten näkökulmasta helpottaa. Toimijuuden eri modaliteetit ja intersektionaalisuus ovat toimineet tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina. Nuorten kokemia seurusteluväkivaltaa on tutkittu Suomessa vähän ja erityisesti siihen liittyvä avun hakeminen on jäänyt tutkimuksissa vähälle. Tutkimalla avun hakemisen esteitä ja sitä helpottavia tekijöitä olemme voineet muodostaa käsityksen siitä, mitkä tekijät vaikuttavat avun hakemiseen ja millaista apua nuoret toivoisivat saavansa. Jyrki Jyrkämän (2008) modaliteettimalli osoittautui aineistomme analyysin kannalta sopivaksi, sillä eri modaliteettien avulla pystyimme tarkastelemaan avun hakemista vaikeuttavia ja helpottavia tekijöitä sekä yksilön, yhteisön että yhteiskunnan tasolla. Haluta -modaliteetti oli modaliteeteista ainoa, jonka tarkastelu jäi analyysissämme vähäiseksi. Intersektionaalisuuden eri piirteiden tarkastelu toi avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä vielä tarkempaa tietoa ja aiheita jatkotutkimukselle.

Tämän tutkielman perusteella myös nuoret kokevat vakavaa väkivaltaa parisuhteissaan. Huolestuttavaa on lisäksi se, että avun hakeminen kyselyyn vastanneiden nuorten keskuudessa on jäänyt melko vähäiseksi, sillä vain yksi kolmesta vastanneesta on hakenut apua. Eniten nuoret ovat hakeneet apua ystäviltaan ja sisaruksiltaan. Myös Kovasen (2019, 38) tutkimuksen mukaan lähes kolme neljäsosaa nuorista oli hakenut apua ystäviltaan ja Noonanin ja Charlesin (2009, 1097) tutkimuksessa nuoret kokivat ystävät ja sisarukset luotettavimmiksi avun lähteiksi jos heillä oli ongelmia ihmissuhteissa. Avun hakeminen sosiaalipalveluista osoittautui tutkielmaamme vastanneiden joukossa hyvin vähäiseksi. Tämä viestii nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille siitä, ettei nuorilla ole tarpeeksi tietoa sosiaalipalveluista. Sosiaalipalveluista kertominen nuorille voisi madaltaa kynnystä hakeutua esimerkiksi turvakotiin.

Nuorten vastauksissa avun hakemiseen vaikuttivat useat eri tekijät. Ikään kytkeytyviä tekijöitä olivat pelko avun hakemisen seurauksista, tiedon puute seurusteluväkivallasta ja sen eri muodoista, häpeä omasta tilanteesta sekä pelko siitä, ettei nuorten kokemaa väkivaltaa oteta yhtä vakavasti kuin aikuisten kokemaa väkivaltaa. Nuorten kohdalla pelko avun hakemisesta voi liittyä esimerkiksi ystäväpiirin reaktioihin sekä seurusteluväkivaltaan liittyviin syyllisyyden ja häpeän tunteisiin. Häpeän on todettu olevan yleinen tunne myös parisuhdeväkivaltaa kokeneilla aikuisilla (Beck ym. 2011, 748). Nuori ikä vaikutti myös siihen, etteivät nuoret olleet varmoja siitä, mikä on seurusteluväkivaltaa ja mikä normaalia käytöstä parisuhteessa. Jotta tietoisuutta seurusteluväkivallasta voidaan lisätä, olisi nuorille syytä opettaa seurusteluun liittyvistä rajoista. Nuorten kokemaan väkivaltaan tulisi suhtautua myös yhtä vakavasti kuin aikuisten kokemaan väkivaltaan, sillä nuorten mukaan avun hakemista voi estää se, etteivät ammattilaiset tai läheiset aikuiset suhtaudu väkivaltaan vakavasti. Myös aikuiset ovat kokeneet vaikeuksia avun saamisessa muiden vähättelevän suhtautumisen takia. Fanslowin ja Robinsonin (2010, 938) tutkimuksessa 40 prosenttia parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista kertoi, ettei kukaan ollut yrittänyt auttaa heitä.

Myös sukupuoli näyttäytyi avun hakemiseen vaikuttavana tekijänä. Naissukupuoli on sekä helpottanut että vaikeuttanut vastaajien avun hakemista. Pelko avun hakemiseen liittyvistä rangaistuksista ja naisten alistainen asema suhteessa miehiin on estänyt osaa vastaajista hakemasta apua. Myös aiemmin on tutkittu, että pelko avun hakemisen seurauksista on tyypillinen tunne parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla (esim. Leone, Lape & Xu 2014). Toisaalta joidenkin kyselyyn vastanneiden mielestä naissukupuoli on helpottanut avun hakemista, sillä naisena sensitiivisistä asioista keskusteleminen voi olla helpompaa ja yleisesti sallitumpaa kuin miehillä. Naisilla saattaa olla myös enemmän kokemusta ja tietoa näistä asioista keskustelemisesta. Joissakin aiemmissa tutkimuksissa avun hakemisen on todettu olevan helpompaa parisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille kuin miehille (esim. Morgan ym. 2016; Pietiläinen ym. 2022).

Etnisyys osoittautui avun hakemiseen vaikuttavaksi tekijäksi kahden nuoren vastauksessa. Patriarkaalisissa kulttuureissa miesten asemaa väkivallan uhrina

saatetaan vähätellä, sillä miehet eivät saa näyttäytyä heikkoina muiden silmissä. Tämä voi estää hakemasta apua, sillä avun hakemiseen liittyy voimakasta häpeää. Toisen nuoren vastauksessa lestadiolaiseen yhteisöön kuulumisen oli rajoittanut avun hakemista. Yhteisön säännöt estivät seksuaalisen väkivallan puheeksioton, sillä yhdynnän harrastaminen ennen avioliittoa ei ole lestadiolaisuuden normien mukaista. Nuorten toimijuuteen on siten vaikuttanut kulttuuriin liittyvät pakot ja rajoitukset, mikä ammattilaisten on myös tärkeä huomioida kun seurusteluväkivalta otetaan puheeksi nuorten kanssa.

Kolme neljäosaa nuorista kertoi toivoneensa tai taivovansa tällä hetkellä apua kokemaansa seurusteluväkivaltaan. Tulos kertoo avun hakemisen ja sen toivomisen välisestä ristiriidasta, jota voitaisiin hälventää avun hakemista helpottamalla. Avun hakeminen on tärkeää, sillä seurusteluväkivallan aiheuttamat fyysiset ja psyykkiset haitat ovat sekä yksilölle että yhteiskunnalle kalliita. Varhainen puuttuminen ehkäisee myös parisuhdeväkivallan riskiä myöhemmin elämässä. Tämän tutkimuksen tulokset antavat tietoa siitä, mikä nuorten mukaan olisi avun hakemisen kannalta tärkeää. Tulokset jakaantuivat vastausten perusteella kahteen pääteemaan sen mukaan, millaisia asioita nuoret painottivat. Osa nuorista korosti muiden ihmisten suhtautumisen merkitystä avun hakemisen helpottavana tekijänä ja osa nosti esiin matalalla kynnyksellä saatavien palveluiden tärkeyden.

Nuorten mukaan ulkopuolisten vakavampi suhtautuminen asiaan olisi tärkeää. Läheisistä erityisesti vanhemmilta toivottiin enemmän asian puheeksi ottamista, tukea ja apua tilanteesta pois pääsemiseen. Myös perheen ulkopuolisten ihmisten ja virkavallan toivottiin asennoituvan tilanteeseen sen edellyttämällä vakavuudella. Keskeistä olisi se, etteivät ulkopuoliset vähättele tilannetta vaan ovat tietoisia siitä, että myös nuorten suhteisiin voi liittyä vakavaa väkivaltaa. Tietoisuuden lisääminen aiheesta olisikin nuorten mukaan toinen avun hakemista oleellisesti helpottavista tekijöistä. Tietoisuuden lisääminen auttaisi samalla tunnistamaan väkivallan eri muotoja ja samalla vähentäisi seurusteluväkivaltaan liittyviä häpeän ja syyllisyyden kokemuksia. Mielestämme tietoisuutta voitaisiin lisätä nuorten keskuudessa puhumalla aiheesta avoimemmin

esimerkiksi oppilaitoksissa: nuorille olisi tärkeää kertoa tarpeeksi varhaisessa vaiheessa seurusteluväkivallasta ja siihen liittyvästä avun hakemisesta. Aikuisten tietoisuutta voitaisiin lisätä esimerkiksi koulutusten kautta erityisesti niiden ammattiryhmien keskuudessa, jotka ovat paljon nuorten kanssa tekemisissä. Tällä tavoin ammattilaisten olisi helpompaa suhtautua vakavasti kun nuori kertoo kokemastaan väkivallasta.

Nuoret nostivat esiin myös palveluiden merkityksen avun hakemiselle. He pitivät tärkeänä mahdollisuutta saada matalan kynnyksen keskusteluapua ja neuvoa tilanteeseen sekä apua turvallisuuden tunteen palauttamiseen. Seurusteluväkivaltaan erikseen kohdistettuja palveluita ei Suomessa juurikaan ole eikä nuorilla toisaalta ole riittävästi tietoa jo olemassa olevista palveluista. Tällainen palvelu voitaisiin nuorten mukaan toteuttaa esimerkiksi jonkin asiantuntijatahon organisoimana soittopyyntöpalveluna. Tämän hetkiseen palvelujärjestelmään liittyy myös epäkohtia, jotka saattavat korostua etenkin nuorten kohdalla. Etenkin Itsenäinen avun hakeminen voi olla nuorille liian haastavaa. Yhden nuoren mukaan ammattilaisilla tulisi olla resursseja pidempiaikaiseen tukeen ja tilanteen seurantaan, jotta nuori ei jäisi tilanteen kanssa yksin. Palveluiden toteutuminen ihanteellisella tavalla vaatisi melko laajaa, koko järjestelmää koskevaa uudistusta. Pidämme kuitenkin nuorten esittämien matalan kynnyksen palveluiden toteutumista realistisina. Keskeistä olisi, että nuorella on mahdollisuus saada nopeasti ja helposti tilanteeseensa keskusteluapua. Nuorille voitaisiin perustaa myös vertaistukiryhmiä, joissa heillä olisi mahdollisuus purkaa kokemuksiaan toisten nuorten kanssa.

Jatkotutkimuksessa on mielestämme olennaista keskittyä tarkemmin intersektionaalisuuden eri piirteiden vaikutukseen seurusteluväkivaltaan haettua apua rajoittavina tekijöinä, sillä tämä tutkimus pureutui niihin hyvin yleisellä tasolla. Esimerkiksi eri kulttuureihin ja uskontoihin liittyvät säännöt ja asenteet voivat lisätä hyvin eri tavoin seurusteluväkivallan riskiä ja rajoittaa siihen liittyvää avun hakemista. Myös muiden tekijöiden, kuten taloudellisen aseman tai koulutuksen vaikutusta olisi syytä tutkia, jotta avun hakemista rajoittavista tekijöistä saadaan entistä kattavampi kuva. Erityisesti ikä osoittautui tässä tutkimuksessa tärkeäksi avun hakemista hankaloittavaksi

tekijäksi ja monet nuorten avun hakemista helpottavat tekijät kytkeytyvät iän merkityksen huomioimiseen sitä pohdittaessa. Näin ollen pidämme nuorten seurustelusuhteisiin liittyvään väkivaltaan kohdistuvien asenteiden muutosta ja nuorille suunnattujen palveluiden kehittämistä tarkoituksenmukaisina keinoina seurusteluväkivallan ehkäisemiseksi.

Lähteet

Akangbe, T. A. (2020). Culture, religion and help-seeking for intimate partner violence victims in Nigeria (a narrative review). *African Journal of Social Sciences and Humanities Research* 3(2), 56–62.

Ali, K., Fassnacht, D. B., Farrer, L., Rieger, E., Feldhege, J., Moessner, M., Griffiths, K. M. & Bauer, S. (2020). What prevents young adults from seeking help? Barriers toward help-seeking for eating disorder symptomatology. *International Journal of Eating Disorders* 53(6), 894–906.

Allen, M. (2013). *Social Work and Intimate Partner Violence*. New York: Routledge.

Beck, J. G., McNiff, J., Clapp, J. D., Olsen, S. A., Avery, M. L. & Hagedwood, J. H. (2011). Exploring Negative Emotion in Women Experiencing Intimate Partner Violence: Shame, Guilt and PTSD. *Behavior Therapy* 42(4), 740–750.

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J., Siukola, R. (2019). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. [online]. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf (Luettu 1.10.2022)

Chandan, J., Thomas, T., Bradbury-Jones, C. Russell, R., Bandyopadhyay, S., Nirantharakumar, K., Taylor, J. (2020). Female survivors of intimate partner violence and risk of depression, anxiety and serious mental illness. *The British Journal of Psychiatry* 217(4), 562-567. [online]. <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/female-survivors-of-intimate-partner-violence-and-risk-of-depression-anxiety-and-serious-mental-illness/B33176643C1858B2D502E584D160F794> (Luettu 3.11.2022)

Caulum, M. S. (2007). Postadolescent brain development: A disconnect between neuroscience, emerging adults, and the corrections system. *Wis. L. Rev.* (2007): 729. [online]. http://www.antoniascasella.eu/dnlaw/Caulum_2007.pdf (Luettu 5.11.2022)

Collins, P. & Bilge, S. (2016). *Intersectionality*. Cambridge: Polity Press.

Czimbalmos, M. & Rask, S. (2022). *Seksuuali- ja sukupuolivähemmistöt ulkomaalaistaustaisessa väestössä Suomessa: Intersektionaalinen analyysi*. Raportti 9/2022. Vantaa: Punamusta Oy. [online]. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145215/RAP2022_009_so.pdf?sequence=7&isAllowed=y (Luettu 30.9.2022)

Eigenhuis, E., Waumans, R. C., Muntigh, A. D. T., Westerman, M. J., van Meijel, M., Batelaan, N. M. & van Balkom A. J. L. M. (2011). Facilitating factors and barriers in help-seeking behaviour in adolescents and young adults with depressive symptoms: A qualitative study. *PLoS ONE* 16(3), 1–20.

Ensi- ja turvakotien liitto. (2018). Oikeus turvalliseen elämään. Opas lähisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille. [online]. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/oulunensijaturvakoti/wp-content/uploads/sites/19/2021/02/Oikeus-turvalliseen-elamaan-2018-uudistettu.pdf> (Luettu 22.9.2022)

Erikson, E. (1994). *Identity: youth and crisis*. New York: Northon.

Fanslow, J. L. & Robinson, E. M. (2010). Help-Seeking Behaviors and Reasons for Help Seeking Reported by a Representative Sample of Women Victims of Intimate Partner Violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence* 25(5), 929–951.

Ferreira, C. M. & Serpa, S. (2018). Informed Consent in Social Sciences Research: Ethical Challenges. *International Journal of Social Science Studies* 6(5), 13–23.

Flink, I., Beirens, T., Butte, D. & Raat, H. (2013). Help-seeking behaviour for internalizing problems: perceptions of adolescent girls from different ethnic backgrounds. *Ethnicity & Health* 35(2), 160–177.

Giddens, A. (1984). *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyysissä*. Helsinki: Otava.

Gjerstad, E. (2010). *Huomioita tyttöjen väkivallasta. Tyttöjen väkivaltaa koskevan Levottomat Tuhkimot -projektin lähtökohdat*. Teoksessa T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print, 73–110.

Gómez, A. M. (2011). Testing the Cycle of Violence Hypothesis: Child Abuse and Adolescent Dating Violence as Predictors of Intimate Partner Violence in Young Adulthood. *Youth and Society* 43(1), 171–192.

Grinstein-Weiss, M., Fishman, G. & Eisikovits, Z. (2005) Gender and ethnic differences in formal and informal help seeking among Israeli adolescents. *Journal of Adolescence* 28(6), 765–779.

Göy, T. (2022). Lähisuhdeväkivalta. Kohtaamisen ja palveluiden opas Etelä-Savon alueelle. [online]. <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/Lahisuhdevakivaltatyon-opas-2022.pdf> (Luettu 30.9.2022)

Harjunen, H., Kantola, J., Karkulehto, S., & Saresma, T. (2012). Intersektionaalisuus metodologiana ja performatiivisen intersektionaalisuuden haaste. *Naistutkimus – Kvinnoforskning* 2012: 4. [online]. https://www.academia.edu/28639152/Intersektionaalisuus_metodologiana_ja_performatiivisen_intersektionaalisuuden_haaste (Luettu 5.11.2022)

Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. (2010). Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. [online]. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+report+66_1.pdf/e7607489-75be-31e6-9eb8-4b2bb88c9879/HEUNI+report+66_1.pdf?t=1610020624756 (Luettu 3.3.2023)

Hitlin, S. & Elder, G.H. (2007). Time, Self, and the Curiously Abstract Concept of Agency. *Sociological theory*. 25 (2), 170–191.

Hogan, K. (2016). Men's experiences of female-perpetrated intimate partner violence: A qualitative exploration. Doctoral dissertation. University of the West of England. [online]. file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/Thesis%20Kevin%20Hogan_ProfDoc_final%20approved%20version.pdf (Luettu 4.3.2023)

Hokkanen, L. (2013). Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa M. Laitinen & A. Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 55-86.

Hurtig, J. (2013). *Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Tampere: Vastapaino

Huttunen, M., Husso, M., Hietämäki, J. (2015). Sukupuoliero parisuhdeväkivallan yleisyydessä ja sen havaitsemisessa lasten ja nuorten näkökulmasta. *Janus* 23 (4), 369-386. [online]. [file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/53491-Artikkelin%20teksti-50799-1-10-20151220%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/53491-Artikkelin%20teksti-50799-1-10-20151220%20(1).pdf) (Luettu 4.3.2023)

Högström Tagesson, E. & Gallo, C. (2022). “When we talk about intimate partner violence we talk in an adult way” – Social workers’ descriptions of intimate partner violence between teenagers. *Qualitative Social Work* 21(2), 332–348.

Idriss, M.M. (2022). Abused by the patriarchy: male victims, masculinity, “honor”-Based Abuse and Forced marriages. *Journal of interpersonal violence*, 37(13-14). [online]. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0886260521997928> (Luettu 8.3.2023)

Isotalo, A. (2017). Nuoriin kohdistuva seurustelusuhdeväkivalta poliisin rikosilmoitusaineistossa. *Oikeus* 2017 (46); 4: 442–462.

Isotalo, A. (2019). Seurusteluväkivalta tyttöjen pahoinpitelyistä tehdyissä rikosilmoituksissa. *Nuorisotutkimus* 37(3–4), 54–68.

Josephson, W. & Proulx, J. (2008). Violence in Young Adolescents Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(2), 189–208.

Juvrud, J. & Rennels, J. L. (2017). “I Don’t Need Help”: Gender Differences in how Gender Stereotypes Predict Help-Seeking. *Sex Roles* 76(1-2), 27–39.

Jyrkämä, J. (2008). Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä -hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehukseksi. *Gerontologia* 4, 190-203. [online].
<https://elektra.helsinki.fi/se/g/0784-0039/22/4/toimijuu.pdf> (Luettu 10.11.2022)

Kallio, H., Pietilä, A-M., Johnson, M. & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Jan* 72(12), 2954–2965.

Karakurt, G., Patel, V., Whiting, K. & Koyutürk, M. 2016. Mining Electronic Health Records Data: Domestic Violence and Adverse Health Effects. *J Fam Viol* 32, 79- 87. [online].
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5397110/> (Luettu 19.10.2022)

Karjalainen, A.-M. (2010). “Kuinka voit naisena kuvitella ohjaavasi poikien keskusteluryhmiä?” Onko kasvattajan sukupuoli dialogin este vai mahdollisuus? Teoksessa T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta*, 31–41.

Kivijärvi, A., Myllyniemi S. & Peltola, M. (2015). Väkivallan ja syrjinnän kokemukset ovat osa nuorten ikäluokkien arkea. Nuorisotutkimusseura ry. *Näkökulmia*, nro 3. [online].
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/tiedostot/nakokulma03_vakivalta_syrjinta.pdf
(Luettu 17.3.2023)

Kolbe, V. & Büttner, A. (2020). Domestic Violence Against Men – Prevalence and Risk Factors. *Deutsches Ärzteblatt International*, 117(31-32), 534–541.

Korhonen, L. (2021). Kasvu ja kehitys eri-ikäkausina. *Terveyskirjasto*. [online].
<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018> (Luettu 4.3.2023)

Kovanen, T. (2019). Seurustelun ei kuulu satuttaa! Suomalaisten nuorten kokemuksia seurusteluväkivallasta. Ensi- ja turvakotienliitto ry.
https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/seurusteluvv_2019_verkkojulkaisu_final (Luettu 26.9.2022)

Kwako, L., Glass, N., Campbell, J., Melvin, K., Barr, T. & Gill, J. (2011). Traumatic brain injury in intimate partner violence: A critical review of outcomes and mechanisms. *Trauma, violence & abuse*. 12(3), 115-126. [online].
<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1524838011404251> (Luettu 19.10.2022)

Lattu, E. (2016). Naisten tekemä väkivalta. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 2176. Väitöskirja. [online].
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99101/978-952-03-0138-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 10.3.2023)

Leone, J. M., Lape, M. E. & Xu, Y. (2014). Women's Decisions to Not Seek Formal Help for Partner Violence: A Comparison of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 29(10), 1850–1876.

Lidman, S. (2020). *Taivas ja syli: kertomus parisuhdeväkivallasta vanhoillislestadiolaisessa perheessä*. Helsinki: Gaudeamus

Lucassen, M. F., Merry, S. N., Robinson, E. M., Denny, S., Clark, T., Ameratunga, S., Crengle, S. & Rossen, F. V. (2011). Sexual attraction, depression, self-harm, suicidality and help-seeking behaviour in New Zealand secondary school students. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry* 45(5), 376–383.

Magaard, J., Seeralan, T., Schulz, H. & Brütt, A. (2017). Factors associated with help-seeking behaviour among individuals with major depression: A systematic review. *Plos One* 12(5), 1–17.

Martin, F., & Younger-Lewis, C. (1997). More than meets the eye: recognizing and responding to spousal abuse. *CMAJ*, 157(11), 1555-1558. [online].
<https://www.cmaj.ca/content/cmaj/157/11/1555.full.pdf> (Luettu 22.3.2023)

Martin, T. E., Gover, A. R. & Langton, L. (2022) The Relationship Between Formal Help-Seeking and Sexual Orientation Among Victims of Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence*. [online]. <https://doi.org/10.1177/08862605221080150> (Luettu 1.11.2022)

- Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M. & Ellonen, N. (2022). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5. [online]. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164616/STM_2023_5_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 10.3.2023)
- Moran, P. (2007). Attachment style, ethnicity and help-seeking attitudes among adolescent pupils. *British Journal of Guidance and Counselling* 35(2), 205–218.
- Morgan, K., Buller, A. M., Evans, M., Trevillion, K., Williamson, E. & Malpass, A. (2016). The role of gender, sexuality and context upon help-seeking for intimate partner violence: A synthesis of data across five studies. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 136–146.
- Mäkelä, K. (2005). Sosiaalitutkimuksen eettinen säätely. Teoksessa H. Strandell (toim.) Laadullisen tutkimuksen eettiset kysymykset. *Stakes, Työpapereita 4/2005*. [online]. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75146/Tp4-2005.pdf> (Luettu 19.12.2022)
- Nathanson A-M., Shorey, R.C., Tirone, V. Rhatigan, D.I. 2012. The prevalence of mental health disorders in a community sample of female victims of intimate partner violence. *Partner Abuse*. 3 (1): 59-75. [online]. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3381987/> (Luettu 1.1.2022)
- Nicoll, I., Lockwood, G., Longo, C. J., Loiselle, C. G. & Fitch, M. I. (2021). Relationships between Canadian adult cancer survivors' annual household income and emotional/practical concerns, help-seeking and unmet needs. *Health & Social Care in the Community*, 30(4), 1290–1301.
- Niemi, J. (2011). Seurusteluväkivalta ja muut väkivaltakokemukset- Tutkimus yhdeksäsluokkalaisista nuorista. *Nuorisotutkimus*, 2/2011, 26-44. [online]. <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2011/2/seuruste.pdf> (Luettu 20.9.2022)
- Niemi, J. (2010). Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto, sosiaalitutkimuksen laitos. [online]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81555/gradu04280.pdf?sequence=1> (Luettu 20.9.2022)
- Noonan, R. K. & Charles, D. (2009). Developing Teen Dating Violence Prevention Strategies. Formative Research with Middle School Youth. *Violence Against Women* 15(9), 1087–1105.

Peitsalo, P., Pekkola J. & Sarlin, T. Vaiettu väkivalta. (2017). Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit ry:n raportteja 2017. Helsinki: Miessakit ry. [online]. <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/vakivaltaa-kokeneetmiehet/vaiettu-vakivalta/> (Luettu 4.3.2023)

Pietiläinen, M., Keski-Petäjä, M., Lipasti, L., Attila, H. (2022). Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa, Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021-tutkimuksen ennakkotilauksia. Tilastokeskus. [online]. https://tilastokeskus.fi/static/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_teemasivu/parisuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf (Luettu 1.10.2022)

Plichta, S. (2004). Intimate Partner Violence and Physical Health Consequences: Policy and Practice Implications. *Journal of Interpersonal Violence* 19(11), 1296–1323.

Purjo, T. (2010). Sukupuolierityisyys nuorten väkivallattomuuskasvatuksessa. Teoksessa T. Purjo & E. Gjerstad (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print, 20–30.

Rivara, F., Adhia, A., Lyons, V., Massey, A., Mills, B., Morgan, E., Simckes, M. & Rowhani-Rahbar, A. (2019). The effects of violence on health. *Health Affairs*, 38(10), 1622-1629. [online]. <https://www.healthaffairs.org/doi/full/10.1377/hlthaff.2019.00480> (Luettu 22.11.2022)

Rohn, E. & Tenkorang, E. Y. (2022). Motivations and Barriers to Help-Seeking Among Female Victims of Intimate Partner Violence in Ghana. *Violence Against Women*, 107780122211379–10778012221137924. [online]. <https://doi.org/10.1177/10778012221137924> (Luettu 5.3.2023)

Ronkainen, S. (2002). Väkivallan valta. Teoksessa S. Apo, A. Koivunen, L.-M. Rossi & K. Saarikangas (toim.) Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, vallasta ja väkivallasta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 207–220.

Ronkainen, S. (2008). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73(4), 388-401.

Rossi, L-M. (2015). Muuttuva sukupuoli: Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus.

Rothi, D. M. & Leavey, G. (2008). Mental Health Help-Seeking and Young People: A Review. *Pastoral Care in Education* 24(3), 4-13.

- Ruuskanen, E. (2020). Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. Oikeusministeriön lausuntoja, Mietintöjä ja julkaisuja 2020:15. [online]. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162499/OM_2020_15_ML.pdf?sequence=1 (Luettu 29.9.2022)
- Rytönen, M. (2014). Nuorten vakava väkivalta ja sosioemotionaalinen terveys. Sosiolääketieteellisen aikakauslehden julkaisu 2014: 51. [online]. <https://journal.fi/sla/article/view/41369> (Luettu 19.4.2023).
- Salmi, V. (2009). Nuoret seurusteluväkivallan uhreina. Teoksessa V. Salmi (toim). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. [online]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152432/246_nuorten_rikosk_ytt_ytyminen_ja_uhrikokemukset.pdf?sequence=2 (Luettu 30.9.2022)
- Sheridan, D. & Nash, K. (2007). Acute injury patterns of intimate partner violence victims. Trauma, violence & abuse. 8(3), 281-289. [online]. <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/1524838007303504> (Luettu 20.11.2022)
- Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H-L & Raitanen J. (2022). Lähisuhdeväkivallasta johtuva palveluiden käyttö ja kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52. [online]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-385-2> (Luettu 5.9.2022)
- Sulkunen, P. & Törrönen, J. (1997). Arvot ja modaalisuus sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa. Teoksessa Pekka Sulkunen & Jukka Törrönen (toim.) Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Helsinki: Gaudeamus, 72–95.
- Sulkunen, P. (1998). Johdatus sosiologiaan - käsitteitä ja näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Sundaram, V. (2013). Violence as understandable, deserved and unacceptable? Listening for gender in teenagers' talk about violence. *Gender and Education*, 25(7), 889–906.
- Suvisaari, J., Appelqvist-Schmidlechner, K., Solin, P., Partonen, T., Parikka, S., Koskela, T. & Ikonen, J. (2021). Aikuisväestön mielenterveys ja avun hakeminen mielenterveysongelmiin – FinSote 2020. Tutkimuksesta tiiviisti 42/2021. [online]. https://www.researchgate.net/profile/Kaija-Appelqvist-Schmidlechner/publication/353480205_Aikuisvaeston_mielenterveys_ja_avun_hakeminen_mielenterveysongelmiin_-_FinSote_2020/links/60ffa1611e95fe241a8e9a16/Aikuisvaestoen-mielenterveys-ja-avun-hakeminen-mielenterveysongelmiin-FinSote-2020.pdf (Luettu 15.11.2022)

Tallieu, T. L., Brownridge, D.A. (2010). Violence against pregnant women: Prevalence, patterns, risk factors, theories, and directions for future research. *Aggression & Violent Behavior*. 15, 14–35.[online].https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1359178909000871?casa_token=ScuUQLMNHZ4AAAAA:htmDHle83kCrnnObQfQBmgiRjbav9uzqhwLd_647kmhDZbU2McbvZlhBa11-j8kU0fPEZCUj34 (Luettu 20.11.2022)

TENK. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. [online]. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf (Luettu 19.12.2022)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.) Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vanclay, F., Baines, J. T. & Taylor, C. N. (2013). Principles for ethical research involving humans: ethical professional practice in impact assessment Part I. *Impact Assessment and Project Appraisal* 31(4), 243–253.

World Health Organisation (2002). *World report on violence and health*. [online]. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67403/a77019.pdf;jsessionid=FED0828A4AA3AA1A7D4121A970866291?sequence=1> (Luettu 10.10.2022)

World Health Organization (2012). *Understanding and addressing violence against women: Intimate partner violence* (No. WHO/RHR/12.36). World Health Organization. [online]. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/?sequence=1> (Luettu 11.11.2022)

Zellner, D. D. & Anderson-Meger, J. I. (2011) Rural Midwestern Religious Beliefs and Help Seeking Behavior: Implications for Social Work Practice. *Social Work & Christianity* 38(1), 29–50.

Liite 1.

Seurusteluväkivaltakysely 18–29-vuotiaille

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Verkkokyselylomake ja saatekirje

Olemme viidennen vuoden sosiaalityön opiskelijoita Turun yliopistosta. Teemme Pro gradu-tutkielmaa suomalaisten nuorten kokemasta seurusteluväkivallasta sekä avun hakemiseen vaikuttavista tekijöistä. Aiempien tutkimusten mukaan muun muassa sukupuoli, ikä, etnisyys ja seksuaalinen suuntautuminen saattavat vaikuttaa avun hakemiseen. Samalla keräämme tietoa avun hakemista helpottavista tekijöistä.

Seurusteluväkivallalla tarkoitetaan parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa, jossa suhteen osapuolet eivät asu yhdessä. Seurusteluväkivallan muotoja ovat muun muassa henkinen, fyysinen, seksuaalinen, taloudellinen sekä digitaalinen väkivalta.

Henkisen väkivallan muotoja ovat nimittely, haukkuminen, vähättely, nöyryyttäminen, pelottelu, kiristäminen ja väkivallalla uhkailu.

Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi lyömistä, potkimista, kuristamista, läpsimistä ja esineillä päin heittämistä. Seksuaalisen väkivallan muotoja ovat muun muassa seksuaalinen häirintä, painostaminen tai pakottaminen seksuaalisiin tekoihin, kuvaaminen ilman suostumusta tai salaa, intiimien kuvien näyttäminen tai jakaminen muille ilman lupaa sekä raiskaus.

Taloudellista väkivaltaa on esimerkiksi toisen rahankäytön kontrollointi tai rahojen käyttö ilman lupaa.

Digitaalinen väkivalta voi olla esimerkiksi verkossa tapahtuvaa haukkumista ja vainoamista, sijainnin jakamisen pakottamista, toisen velvoittamista olemaan tavoitettavissa ja sosiaalisen median sisältöjen kontrolloimista.

Tutkimusten mukaan seurusteluväkivalta on nuorten keskuudessa yleistä. Tätä voi selittää esimerkiksi nuorten vähäinen kokemus parisuhteista sekä tietämättömyys siitä, mikä parisuhteessa on sallittua. Parisuhteessa tapahtuva väkivalta on Suomessa sekä kansainvälisesti todettu yleiseksi ilmiöksi.

Jos koet tällä hetkellä seurustelusuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa tai olet kokenut sitä aiemmin, tämä kysely koskee sinua. Kyselyn kohderyhmä ovat 18–29-vuotiaat seurusteluväkivaltaa kokevat tai kokeneet nuoret. Jos toivot apua kokemaasi seurusteluväkivaltaan, voit olla yhteydessä esimerkiksi Nollalinjan auttavaan puhelimeen p. 080 005 005, joka on auki ympäri vuorokauden.

Jos sinulla tulee tähän verkkokyselyyn tai pro gradu -tutkielmaamme liittyviä kysymyksiä, voit olla sähköpostilla yhteydessä meihin. Sähköpostimme ovat eisepp@utu.fi (Emilia Seppänen) ja pistuo@utu.fi (Pihla Tuominen).

Kyselyyn vastaaminen

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja siihen voi vastata vain kerran. Käsittelemme aineiston nimettömänä ja luottamuksellisesti.

Vältäthän avovastauksissa tunnistetietojesi kertomista. Esimerkiksi nimet, paikkakunnat, työ- ja opiskelupaikat ovat tällaisia tunnistetietoja.

Kyselyyn voi vastata aikavälillä 5.12.2022–31.1.2023.

Osa 1. Seurusteluväkivalta

1. Kerro omin sanoin, millaista seurusteluväkivaltaa olet kokenut. *

Osa 2. Avun hakeminen

2. Oletko hakenut apua kokemaasi seurusteluväkivaltaan? *

- Kyllä
 Ei

3. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, keneltä olet hakenut apua?

- Ystävät/Sisarukset
 Omat vanhemmat
 Terveystieteiden ammattihenkilöt (esim. terveydenhoitaja/psykologi/lääkäri)
 Sosiaalialan ammattihenkilöt (esim. nuorisotyöntekijä/sosiaalityöntekijä)
 Poliisi
 Perheen ulkopuolinen aikuinen (esim. opettaja tai sukulainen)
 Joku muu, kuka?

4. Kerro omin sanoin, millaista apua olet saanut.

Osa 3. Avun hakemiseen vaikuttavat tekijät

5. Mihin ikäryhmään kuulut? *

- 18–21 vuotta
 22–25 vuotta
 26–29 vuotta

6. Koetko, että ikäsi on vaikuttanut seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen? *

- Kyllä
 Ei

7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro omin sanoin miten ikäsi on vaikuttanut avun hakemiseen.

8. Mikä on sukupuolesi? *

- Nainen
 Mies
 Muu
 En halua kertoa

9. Koetko, että sukupuolesi on vaikuttanut seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen? *

*

- Kyllä
- Ei

10. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro omin sanoin miten sukupuolesi on vaikuttanut avun hakemiseen.

11. Kuulutko johonkin seksuaalivähemmistöön? Seksuaalivähemmistöllä tarkoitetaan henkilöitä, joiden seksuaalinen suuntautuminen poikkeaa heteroseksuaalisuudesta. *

- Kyllä
- Ei

12. Koetko, että seksuaalivähemmistöön kuuluminen on vaikuttanut seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen?

- Kyllä
- Ei

13. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro omin sanoin miten seksuaalivähemmistöön kuuluminen on vaikuttanut avun hakemiseen.

14. Kuulutko etniseen vähemmistöön? Etnisellä vähemmistöllä tarkoitetaan vähemmistöä, joka eroaa valtaväestöstä kielellisen, uskonnollisen tai muun kulttuurisen piirteen perusteella. *

- Kyllä
- Ei

15. Koetko, että etniseen vähemmistöön kuuluminen on vaikuttanut seurusteluväkivaltaan liittyvään avun hakemiseen?

- Kyllä
- Ei

16. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, kerro omin sanoin miten etniseen vähemmistöön kuuluminen on vaikuttanut avun hakemiseen.

Osa 4. Avun hakemisen helpottaminen

17. Toivoisitko tai olisitko toivonut apua kokemaasi seurusteluväkivaltaan? *

- Kyllä
- Ei

18. Kerro omin sanoin, millaista apua toivoisit tai olisit toivonut saavasi kokemaasi seurusteluväkivaltaan. *
